

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

ГРИНЬКО ПАВЛО ЛЕОНІДОВИЧ



УДК 001.895:[338.28:004.67](043.3)

**МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Харків – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Пічугіна Тетяна Сергіївна,
Харківський державний університет
харчування та торгівлі,
завідувач кафедри менеджменту організацій.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
Охріменко Ігор Віталійович,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права,
Вищий навчальний заклад Київської регіональної
спілки споживчої кооперації,
проректор з навчальної та наукової роботи;

доктор економічних наук, професор,
Шимановська-Діанич Людмила Михайлівна,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»,
завідувач кафедри менеджменту;

доктор економічних наук, професор,
Шталь Тетяна Валеріївна,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
Міністерства освіти і науки України,
декан факультету міжнародних
економічних відносин.

Захист дисертації відбудеться «2» жовтня 2020 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.088.02 у Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий «31» серпня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради



Л. М. Янчева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Розвиток сучасної економіки визначається високими темпами економіко-технологічних перетворень, що посилюється конкуренцією в галузях і динамічними змінами потреб аудиторії. Однак вітчизняна бізнес-сфера демонструє ознаки тривалої стагнації, подолання якої є критично важливим завданням для розвитку української економіки як на макро-, так і на мікрорівнях. Тому вибір інноватизації як рушійної сили прогресу одночасно спонукає до позитивних зрушень не тільки наукової думки, а й якісних змін всієї системи.

За ліберальною концепцією економіки виникають особливі умови діяльності суб'єктів господарювання, що ґрунтуються на процесах макроекономічної ситуації із забезпеченням належних інституційних змін та стосуються свободи вибору, цінової політики, колаборативних процесів та інформаційних потоків. Одночасно, бізнес, як система в цілому, впливає на всі складові структури організації, що порушує їх самостійність, позначається на динаміці розвитку, гальмуючи прогрес змін як на рівні країни, так і кожної організації окремо. Особливо це стосується інноваційного розвитку бізнесу в умовах цифрових трансформацій, що є новим виміром реальності із визначенням цифрового лідерства.

Цифрові технології в сучасному світі створюють принципово нові можливості для вибудовування взаємодії між державою, бізнесом і населенням, виключаючи довгі ланцюги посередників і прискорюючи проведення різноманітних угод і операцій. Подібні фактори виходять на перший план за рахунок стрімкого розвитку інформаційних технологій та глобалізації економіки, що пропонують принципово нові концепції споживання та відкривають додаткові потенціали для розвитку нових ринків та інноваційних розробок.

Але на теперішній час цифровізація економіки в Україні фактично звужена до розвитку комунікаційних та інформаційних мереж, оскільки цифрова інфраструктура в Україні недостатньо розвинена. Так, за даними ресурсу Speedtest.net позиції України в світі за показниками якості Інтернет-з'єднання досить низькі: 114 місце за якістю мобільного інтернету та 45-те – за якістю широкопasmового інтернету¹. Крім того, якщо українські ІТ-компанії можуть дозволити собі найсучасніше обладнання, то малий та середній бізнес, потенційні покупці їх товарів та послуг в Україні, обмежені як у техніці, так і у фінансах. Це стосується й середньостатистичного споживача, якому, з тих же причин, не в повній мірі доступні сучасні цифрові переваги.

¹ Офіційний сайт Speedtest.net. URL: <https://speedtest.net.ua/>

Вочевидь, що в таких умовах організаціям, у тому числі й торговельним, необхідно активізувати інноваційно-технологічний розвиток, бути інноваційно активними, щоб не втратити глобальну конкурентоспроможність і зв'язок зі своєю аудиторією. Вирішення даної проблеми відноситься до типу складних багатокритеріальних завдань, що актуалізує науково-економічні дослідження в ракурсі теоретико-методологічної, а також інституційної бази управління бізнесом, його інноваційним розвитком в умовах цифрової економіки, потребує уточнення, перегляду, доповнення та поглиблення.

До вирішення проблем інвестиційно-інноваційного розвитку бізнесу на протязі багатьох років звертається численне товариство вітчизняних і зарубіжних учених. Зарубіжна економічна література у сфері забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності основну увагу приділяє історії формування та сучасному стану фінансових інститутів, особливостей їх організаційно-правової побудови та функціонування, зарубіжними авторами якої є: С. Каплан, Дж. М. Кейнс, К. Крістенсен, Р. Нельсон, М. Питерс, Роджерс Еверетт М., Е. Тоффлер, С. Уінтер, Р. Фостер, Ф. Хизрич, Й. Шумпетер та багато інших. У вітчизняній економічній літературі проблема інвестиційно-інноваційного розвитку, в тому числі й торгівлі, представлена також досить широким спектром робіт, в яких приділяється значна увага процесу інноватизації. Це праці: Л. Л. Антонюка, В. В. Белявцевої, А. П. Грінько, М. П. Денисенка, Н. С. Краснокутської, Т. П. Лободзинської, М. В. Максимової, В. І. Охріменка, Т. С. Пічугіної, Л. І. Федулової, М. В. Чорної, Л. М. Шимановської-Діанич, Т. В. Шталь та інших.

Проблеми становлення цифрової економіки в Україні та світі, її вплив на трансформацію бізнесу досліджують такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: В. Г. Андрєєва, Т. В. Бочуля, А. В. Бабкін, Р. Бухт, С. Веретюк, В. Г. Воронкова, А. П. Грінько, Кевін Келлі, С. В. Коляденко, Н. М. Краус, Т. П. Лободзинська, Т. Месенбург, Н. Неграпонтте, К. Й. Пугачевська, О. О. Синявська, Г. Б. Соколова, О. А. Сосновська, І. В. Причепка, Є. В. Устюжаніна, Р. Хікс, Р. А. Шеін та інші.

Теоретико-методологічні аспекти щодо процесів формування інноваційної моделі організації, її бізнес-процесів, архітектури та інформаційної інфраструктури висвітлюються в роботах: Р. Аміт, Ф. Беррі, У. Беррі, Р. Брейлі, Дж. Захмана, В. Б. Захожай, Є. Зіндера, К. Зотт, С. Майерс, О. Мороз, Н. Фосс та інших.

Проте, незважаючи на суттєві наукові розробки, проблема цифрової трансформації бізнесу через інноваційний розвиток в державі, який впливає на трансформацію діяльності організацій, у тому числі й торговельних, залишаються недостатньо розробленими, що потребує подальших наукових, методологічних, практичних досліджень та обґрунтувань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зміст і напрям наукових досліджень, що реалізовані в дисертаційній роботі, спрямований на обґрунтування інноваційного розвитку бізнесу та підвищення ефективності господарської діяльності організацій за рахунок використання

цифрових технологій, що визначено Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» на період до 2021 року. Обрана сфера наукових досліджень пов'язана з науково-дослідними роботами кафедр міжнародної економіки, економічної теорії та права та менеджменту організацій Харківського державного університету харчування та торгівлі, відповідно до науково-дослідних тем: «Методичний підхід до оцінки рівня сприятливості зовнішнього середовища для розвитку підприємства» (номер державної реєстрації 0116U007636) (особисто автором досліджено сучасні моделі підприємств та розроблено концепцію їх інноваційного розвитку); «Стратегічне управління інтегрованими маркетинговими комунікаціями підприємства» (номер державної реєстрації 0112U000002) (особисто автором досліджено сучасні методологічні підходи до системи стратегічного управління підприємствами та запропоновано її складові елементи); «Формування та удосконалення механізму сталого розвитку економічних систем» (номер державної реєстрації 0114U006192) (особисто автором досліджено розвиток економічних систем та розроблено концепцію інноватизації в Україні); «Організаційно-методичне забезпечення управління розвитком в підприємствах роздрібною торгівлю» (номер державної реєстрації 0120U100566) (особисто автором досліджено стратегії впровадження багатоканальної моделі підприємств роздрібною торгівлю); «Обґрунтування стратегії розвитку підприємств сфери харчування України в умовах трансформації економіки та глобалізації світових економічних процесів» (номер державної реєстрації 0119U002176) (особисто автором досліджено вплив трансформації сучасних світових соціально-економічних процесів на розвиток цифрової економіки та запропоновано інноваційну стратегію розвитку підприємств); «Інвестиційні пріоритети розвитку бізнесу в Україні в контексті глобальних тенденцій цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0119U103815) (автор є науковим керівником теми); «Інтегрована звітність як комунікаційна складова управління сталим розвитком суб'єктів господарювання в умовах невизначеності» (номер державної реєстрації 0119U002175), наукове дослідження здійснювалося за сприяння Міністерства освіти і науки (особисто автором розроблено практичні рекомендації щодо формування окремих положень облікової політики з урахуванням вимог інтегрованої звітності для підприємств, які використовують електронну торгівлю).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування наукових положень та розробка практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком бізнесу в Україні в умовах цифрової економіки. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вивчення та розв'язання наступних завдань:

- визначити вплив трансформації сучасних світових соціально-економічних процесів на методологію управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки;
- розкрити значущість інновацій у підвищенні ефективності бізнесу та розробити концепцію інноватизації;

- уточнити змістовне наповнення термінологічних визначень за темою дослідження;

- визначити вплив інституційно-організаційного середовища на інноваційний розвиток бізнесу та Інтернет-торгівлі в Україні;

- обґрунтувати авторський методологічний підхід до формування концептуальних основ цифрової економіки та розробити її концепцію;

- розробити принципи та дорожню карту цифрової трансформації бізнесу;

- запропонувати структуру інтелектуального капіталу організацій в умовах цифрової економіки;

- обґрунтувати теоретико-методологічні підходи до моделювання інформаційно-технологічної архітектури організацій та запропонувати концепцію цифровізації бізнесу;

- розробити концепцію вдосконалення системи управління в умовах цифрової економіки;

- розробити теоретико-методологічні підходи до визначення формальних ознак інноваційної організації;

- обґрунтувати вплив інтелектуального потенціалу та інноваційної культури на інноваційний розвиток організацій в умовах цифрової економіки;

- визначити особливості та методологічні підходи до управління ризиками в інноваційній організації;

- систематизувати чинники, які генерують в управлінській інформації та ідентифікують умови, що сприяють (перешкоджають) реалізації інновацій;

- запропонувати модель імплементації розроблених теоретико-методологічних концепцій в систему управління організацією на прикладі механізмів аутсорсингу;

- розробити бізнес-модель торговельної організації з використанням механізму Інтернет-торгівлі;

- запропонувати методологічний підхід до оцінки рівня інноваційної активності торговельних організацій в умовах цифрової економіки.

Об'єктом дослідження є процес управління інноваційним розвитком бізнесу в Україні в умовах цифрової економіки.

Предмет дослідження – теоретико-методологічне забезпечення і методико-практичні рекомендації з трансформації бізнесу та удосконалення системи управління торговельними організаціями в умовах цифровізації.

Методологія та методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження виступають фундаментальні положення економічної теорії, теорії організації, управління, інформації, дослідження вітчизняних і зарубіжних учених щодо управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки. У процесі виконання дослідження використовувалися наступні наукові методи та прийоми: спостереження, вибірка та групування – для теоретичного обґрунтування під час визначення проблем і тенденцій за темою дослідження; узагальнення та порівняльного аналізу – для формування стратегії управління інноваційним розвитком, уточнення понятійного

апарату, формування висновків і пропозицій щодо підходів або рамок моделей, а також сучасних методик досліджуваної теми; інституційного підходу, який охоплює різні сфери економіки, управління та програми управлінської діяльності – для розгляду економічних, соціальних та організаційно-управлінських трансформацій під впливом процесів глобалізації; логіко-структурного і графічного моделювання – для ілюстрації суті явищ, взаємозв'язків між елементами системи, напрямків змін в умовах цифрової економіки; експертно-соціологічного оцінювання та тестування – для перевірки поставлених гіпотез і оцінки фахівцями та експертами інноваційної прогресивності організації, інноваційної культури, інвестиційної привабливості; стратегічного і ситуативного моделювання – при вирішенні завдань з опису рамок моделей, методик до формування IT-архітектури та інфраструктури організації, побудови інформаційного менеджменту; системно-діалектичний підхід – для визначення напрямів проблемного поля дослідження та оцінки отриманих результатів; основ психології та конфліктології – для побудови інноваційної культури в організації, аналізу особливостей розвитку праці управлінського персоналу в умовах цифрової трансформації бізнесу; бізнес-інжинірингового підходу – для удосконалення системи управління торговельними організаціями, розробок і програм інноваційного розвитку бізнесу; економіко-математичного моделювання – для розробки алгоритмів, моделей і технологій управління для визначення інноваційно-активних торговельних організацій.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти України, спеціальна література, дані міжнародних рейтингів, Державної служби статистики України та інших міністерств і відомств, дані фінансової звітності торговельних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні цілісної концепції управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки та розробці практичних рекомендацій з удосконалення системи управління торговельними організаціями України у цифровому середовищі. Основні наукові результати, які отримані особисто автором і містять елементи наукової новизни, полягають у наступному:

Уперше:

– запропоновано нову ідеологему процесу інноватизації як прогностичної ідеї розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки на макро- та мікро- рівнях, заснованої на побудові знаннєвого суспільства з урахуванням закономірностей, цінностей, процесів інтеграції в умовах глобалізації інформаційно-технологічного простору та трансформації моделей бізнесу, інформаційно-комунікаційній парадигмі з використанням методів цифровізації, нових підходів до формування інтелектуального капіталу та інноваційної культури в організаціях, що уможливорює забезпечення інтегрального ефекту під час трансформації сучасних світових соціально-економічних процесів;

– методологічно розроблено та презентовано парадигму цифрової економіки, як економіки нового типу, що визначає розвиток її базових положень щодо запропонованих: принципів – просторового, економічного, технологічного, інформаційного, інтелектуального, соціального, інновативного, віртуального та довіри і безпеки; механізмів цифрової економіки – хмарних обчислень, великих баз даних, штучного інтелекту, інтернету речей, аутсорсингу, квантових технологій, блокчейн-технологій, кіберфізичних систем; методів та інструментів, системне використання яких впливає на процеси ефективною трансформації бізнес-моделей, формування інституційного середовища та нових ринків і споживачів. Це сприяло розробленню концепції цифрової економіки з метою виявлення синергетичних взаємозв'язків між інституційним середовищем, умовами розвитку цифрової економіки, трансформацією бізнес-моделей та формуванням нових ринків;

– обґрунтовано методологічні підходи до формування концепції цифровізації бізнесу через використання методів моделювання архітектури організації (моделей Дж. Захмана, Є. Зіндера, TOGAF, Gartner, META Group), її інформаційної інфраструктури шляхом трансформації моделі організації в ІТ-систему та розроблення Digital-стратегії через її основні складові (кадрове планування, створення колаборативного середовища, демонстрації прогресу, інтелектуалізації капіталу). Впровадження такої концепції забезпечує інтегрований підхід до комп'ютеризації всіх контурів управління організацією, розвиває ключові фактори її успіху, сприяє підвищенню ефективності системи управління, створенню нових конкурентних переваг та інноваційному розвитку бізнесу;

– концептуально розроблено методологічний підхід до розвитку теорії управління в умовах цифрової економіки, заснований на трансформації бізнес-моделей з використанням збалансованої системи показників, бізнес-інжинірингових технологій та системи менеджменту якості через додавання специфічного блоку «Інструментальна методологія цифрової економіки», що сприяє збагаченню теоретичних і практичних знань, удосконаленню діючих методів управління та приводить до поєднання інноваційних бізнес-ідей з реальними заходами їх практичної реалізації;

– теоретично обґрунтовані механізми визначення формальних ознак інноваційної організації, які включають: оціночно-результативні, що уможливають отримання оцінки організації за сукупністю фінансових і статистичних показників; організаційно-структурні, які характеризують основний організаційний контент організації; управлінські, що розкривають якість управлінських рішень та підготовленість до інновацій; інформаційно-технологічні, які визначають інформаційно-технологічну рамку організації. Побудована конструкція складових інноваційної моделі організації сприяє виявленню ключових елементів її управління, існуючого потенціалу інноваційного розвитку, проведенню специфічних напрямів економічного та фінансового аналізу, що надає можливість формування нових бізнес-ідей.

Удосконалено:

– теоретичні підходи до процесу формування базових засад, операційних процедур, технологічних оновлень під час цифровізації бізнесу, що в сукупності уможлиблює розроблення «дорожньої карти», в якій сформульовано основні завдання, потенціал, можливості, обмеження та переваги змін, що дозволяє здійснити модернізацію організації в потрібному масштабі, темпах, з урахуванням доступних ресурсів;

– структурну модель цифрової трансформації бізнес-моделі організації, яка демонструє імплементацію цифрового контенту у традиційний шаблон бізнес-моделі з урахуванням цілей розробки нових рішень, часового терміну діяльності, підстав для змін та суб'єкту керівного впливу на основі сучасних технологічних трендів та цифровізації економіки, що стає одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності організацій;

– діагностичний інструментарій визначення інноваційно-технічної розвиненості організацій в умовах цифровізації бізнесу на основі концепції інноваційної культури та розробленої системи інноваційної прогресивності, яка включає чотири блоки: культура, бізнес-процеси, поведінка, ресурси, за якими проводиться анкетування та оцінка роботи персоналу підприємцями і топ-менеджментом;

– структуру інтелектуального капіталу, до якої запропоновано включити наступні види капіталів: людський, ресурсний, організаційно-структурний, клієнтський, споживчий, цифровий та інноваційний, що сприяє поєднанню всіх можливостей та ресурсів організацій, враховуючи особливості їх діяльності та визначенню генеруючої ролі інтелектуального капіталу в управлінні бізнес-процесами в умовах інноваційного розвитку бізнесу та цифровізації економіки;

– методологічні підходи до ефективного управління ризиками в інноваційній організації в залежності від їх ступеню та принципів: стратегічного, аналітичного, інформативності, системності, оперативності, інноваційної культури, що, на відміну від існуючих, базуються на теорії емоційного інтелекту та передбачають розгляд проблем, пов'язаних з людськими ресурсами, які враховують негативний вплив емоцій і помилок при прийнятті рішень в організації, що сприяє мінімізації ризику;

– теоретико-методологічні засади оцінки інноваційної активності організації в умовах цифрової економіки для обґрунтування управлінських рішень щодо розвитку інноваційної стратегії, інтеграції, координації та регулювання в інтерпретації функцій управління на підставі розробленої системи чинників, які генерують в управлінській інформації та ідентифікують умови, що сприяють або перешкоджають реалізації інновацій, системно-інтегрованого підходу, а також визначеної впливовості виокремлених багатofакторних показників, що відображають зв'язок між збалансованою системою показників та її складовими, які підпорядковані стратегічним цілям інноваційного розвитку торговельної організації.

Набуло подальшого розвитку:

– змістовна наповненість поняття «інноватизація», суть якого, на відміну від поняття «інноваційна діяльність», значно ширше в умовах цифрової економіки і розкривається через глобалізацію та удосконалення інформаційного

простору, трансформацію бізнес-моделей за допомогою цифровізації, впровадження передових технологій, модифікації інфраструктури організацій, інтелектуалізації персоналу;

– проектна модель трансформації роботи управлінського персоналу з використанням цифрових технологій бізнесу, яка методологічно ґрунтується на систематичному науковому узагальненні практики управлінської діяльності, але, на відміну від існуючих підходів, включає дизайн-мислення, що формує у менеджерів нові якості та нові сфери відповідальності, сприяє зміцненню удосконалення управління з області саморозвитку технологій в область покращення бізнесу за рахунок його інтелектуалізації;

– теорія інформації через призму інтеграції різнорідних інформаційних середовищ в єдиний цифровий простір, що створює інформаційну інфраструктуру організації, яка представляє собою своєрідний організаційно управлінський контур, покликаний виробляти і виконувати на практиці конкретні рішення в тій або іншій площині життєдіяльності. Побудована модель архітектури інформаційної інфраструктури організації сприяє постійному відтворенню нововведень, методів і підходів до організації інформаційного середовища організації в умовах цифрової економіки;

– методологічні підходи до моделювання інформаційно-технологічної архітектури організації, які відрізняються широтою охоплення проблеми та увагою до певних областей, для забезпечення можливості послідовного опису кожного окремого аспекту системи управління організацією в координації з усіма іншими на основі реалізації інформаційного менеджменту, що є можливим лише за існування чітко визначеної теоретичної основи;

– узагальнення основних трендів у сфері управління людськими ресурсами, які необхідно враховувати при формуванні Digital-стратегії організації, що приводить до появи споживачів нового типу і зміни пріоритетів найманих працівників, зміни природи праці і взаємовідносин між роботодавцем і працівником, визначає актуальність розвитку філософії агільності, здатності швидко виявляти внутрішні і зовнішні зміни і своєчасно реагувати на них, розширюючи конкурентні можливості та забезпечуючи економічне зростання організаціям;

– змістовна наповненість поняття «інноваційна культура» на макро– та мікро-рівнях в умовах цифрової економіки, яка формалізує знання, компетенції, досвід і зацікавленість персоналу в реалізації цілей діяльності суб'єктів господарювання, оскільки до нової системи управління організаціями закладений синергетичний ефект від використання всіх можливостей мотивацій людини, а не лише його соціально-економічних і психологічних характеристик. У даному контексті інноваційна культура здатна проектувати на всі організаційні процеси прогресивні погляди керівників, забезпечуючи тим самим збільшення інтелектуальної насиченості діяльності та конкурентоспроможність організацій через мотивування працівників до отримання результату, вищого за очікуваний, процвітання бізнесу та його інноваційний розвиток.

Практичне значення одержаних результатів. Практична спрямованість отриманих теоретичних і методологічних розробок підтверджується:

на загальнодержавному рівні:

– Відділенням аграрної економіки і продовольства Національної академії аграрних наук України (Довідка № 07-05/109 від 12. 11. 2019 р.) методологічні рекомендації щодо удосконалення системи управління інноваційними організаціями;

– Національною асоціацією бірж України (Довідка № 39/ 7-2 від 18. 11. 2019 р.) рекомендації з обґрунтування та удосконалення моделі ефективної організації бізнесу в Україні методами і засобами інституційного проектування в умовах цифрової економіки з метою формування ринкових відносин та розвитку біржової торгівлі, запровадження та використання нових інформаційних технологій;

на регіональному рівні:

– Департаментом науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 218 від 12. 11. 2019 р.) під час проведення семінарів, круглих столів для занять з підприємцями, студентських наукових семінарах, що сприяє розвитку науки, ефективному використанню результатів наукової діяльності, забезпечує розроблення шляхів удосконалення управлінської роботи в бізнесі та сприяє його інноваційному розвитку;

– Департаментом міжнародного співробітництва Харківської міської ради Харківської області (довідка №89/ 01-02-26 від 16. 04. 2020 р.) щодо методичних підходів до розроблення дорожньої карти цифрової трансформації бізнесу, формування системи формальних ознак інноваційної організації за допомогою оціночно-результативних, організаційно-структурних, управлінських та інформаційно-технологічних механізмів;

– Організацією роботодавців підприємств торгівлі, громадського харчування, сфери послуг та переробної промисловості «ТОРГОВИЙ АЛЬЯНС» Харківської області (довідка № 16 від 22. 05. 2019 р.) під час проведення консультацій, семінарів, круглих столів на заняттях для роботодавців, управлінського персоналу, спеціалістів, приватних підприємців;

– Спілкою підприємців Харківської області (довідка № 159/ 19 від 18. 10. 2019 р.) щодо методологічних рекомендацій для проведення діагностики інноваційної розвиненості організацій, систематизації чинників, які генерують в управлінській інформації та ідентифікують умови, що сприяють або, навпаки, перешкоджають реалізації інновацій за розробленою класифікацією формальних ознак інноваційної організації, оцінки рівня інноваційної активності торговельних організацій в умовах цифрової економіки;

на рівні суб'єктів господарювання:

– Інвестиційно-консалтинговою компанією «PROFESSIONAL CONSULTING» (довідка № 8 від 20. 09. 2019 р.) методологічні рекомендації щодо формування ефективної інвестиційної політики для інноваційного розвитку бізнесу;

– Дирекцією підприємства комп'ютерних технологій ТОВ «БРАЙТГРОУВ» (довідка № 66/ 08-20 від 21. 03. 2020 р.) методологічні

рекомендації для моделювання IT-інфраструктури, розроблення ІС організації, композиційного управління і створення принципово нової системи управління організацією, розвиненою за допомогою розроблення та реалізації Digital-стратегії, розроблення та практичного впровадження моделі IT-аутсорсингу;

– ТОВ «Восторг» (довідка № 21/12 від 04. 02. 2020 р.) методологічні рекомендації для побудови інноваційної культури на підприємстві, формування моделі роботи інтернет-магазину, проведення діагностики інноваційної розвиненості торговельних організацій, оцінки рівня інноваційної активності в умовах цифрової економіки.

Результати досліджень включено до навчальних, практичних та методичних посібників, що використовуються в навчальному процесі Харківського державного університету харчування та торгівлі, а також під час підготовки методичного забезпечення та викладанні дисциплін «Теорія управління та концепції бізнесу», «Управління інноваціями», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Міжнародні організації» (акт впровадження від 21. 02. 2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення важливої теоретико-методологічної проблеми управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, винесені на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, що опубліковані у співавторстві, використані лише результати, отримані особисто. Внесок здобувача в роботах, опублікованих у співавторстві, наведено у списку праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень пройшли апробацію у доповідях і виступах здобувача на 16-ти вітчизняних і міжнародних конференціях, що відображено в публікаціях [31-46].

Публікації. Результати дисертаційної роботи опубліковано в 50 наукових працях, серед них: одноосібна монографія (обсягом 19, 9 друк. арк.); сім монографій у співавторстві (загальним обсягом 127, 0 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 20, 6 друк. арк.); 12 статей у наукових фахових виданнях України (загальним обсягом 6, 9 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 5, 7 друк. арк.); 10 статей у зарубіжних виданнях (загальним обсягом 6, 2 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 4, 7 друк. арк.); одне свідоцтво на авторське право, 16 тез доповідей у збірниках за матеріалами конференцій (загальним обсягом 3, 8 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 3, 1 друк. арк.); 3 навчальних посібника (загальним обсягом 40 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 10 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 203, 8 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 64 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, списку публікацій за результатами дослідження, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний текст дисертації складає 421 сторінку комп'ютерного тексту, у тому числі 34 таблиці та 76 рисунків на 30 сторінках. Дисертація містить список

використаних джерел із 534 найменування на 50 сторінках та 15 додатків на 33 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 504 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробки, розкрито зв'язок з науковими програмами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки в Україні»** розкрито основні сучасні економічні проблеми теорії та практики, що здійснили найбільш вагомий вплив на розвиток світової економіки, концептуальні основи управління розвитком бізнесу в Україні в інституціональному середовищі, обґрунтовано методологічні підходи до вирішення проблем інноватизації та інформатизації управління бізнесом як основи цифрової економіки, проведено дослідження динаміки розвитку цифрового бізнесу в Україні.

Визначено, що на теперішній час філософія економіки досліджує глибокі переломні трансформації, які відбуваються як в економічних відносинах, так і в економічній теорії, до яких доцільно віднести три основні аспекти: глобалізацію, інформаційну домінанту та нову економіку знань. Інтернет, як найбільш яскравий прояв нових інформаційних технологій став на сьогодні символом нового світу, нових політичних і економічних рішень, сучасної людини. Тобто, економіка, заснована на знаннях під впливом процесів глобалізації та нових комп'ютерних технологій, до яких відноситься Інтернет, перетворилася в нову економіку – цифрову. Таким чином, цифрова економіка являє собою симбіоз трьох економік: фінансової, глобальної та інформаційної.

З'ясовано, що на сьогодні ключовою категорією економічного зростання є інновації, найважливішою ознакою яких виступає новизна їх споживчих властивостей. Отже, інновації супроводжуються радикальними, а часто і перманентними перетвореннями, які спираються на сучасні досягнення в області науки, техніки і технології, що досить часто вимагає спеціальних знань, навичок і креативної енергії в області їх розробки та практичного застосування, а також відповідної матеріально технічної бази, адекватної системі управління.

Дослідження термінологічного апарату доводять, що поняття «інноваційна діяльність» на сьогодні потребує змістовного поглиблення та його трансформації в поняття «інноватизація», суть якої в умовах цифрової економіки значно ширше і розкривається через глобалізацію та удосконалення інформаційного простору, трансформацію бізнес-моделей за допомогою цифровізації, впровадження передових технологій, модифікації інфраструктури організацій, інтелектуалізації персоналу. Запропоновано нову ідеологему

процесу інноватизації як прогностичної ідеї розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки на макро- та мікро- рівнях, що уможливило забезпечення інтегрального ефекту під час трансформації сучасних світових соціально-економічних процесів (рис. 1).

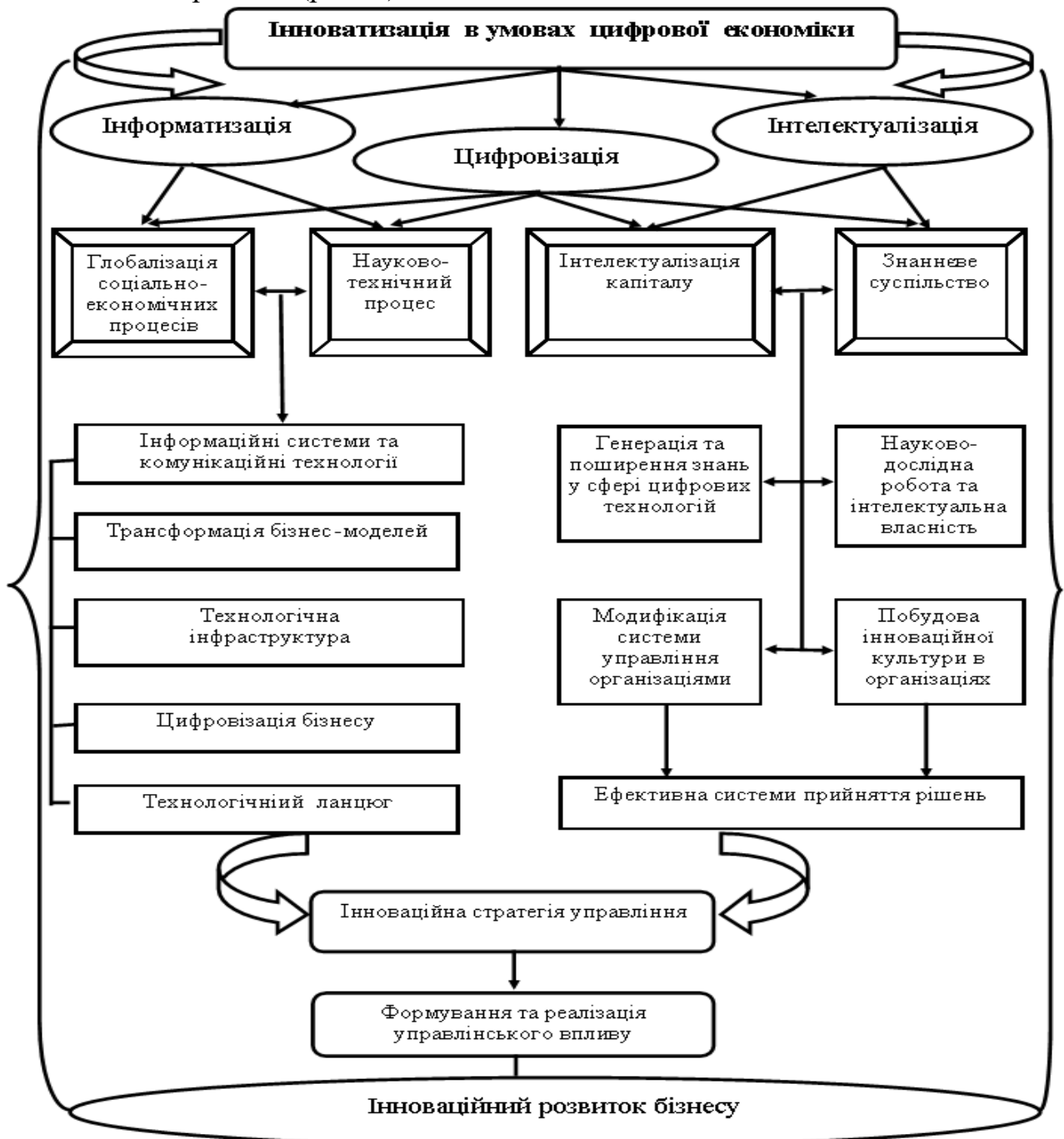


Рис. 1. Ідеологема інноватизації як прогностичної ідеї розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки

На сьогодні у світі використовується значна кількість індексів і рейтингів, за допомогою яких є можливість оцінити інноваційний розвиток країни за різними напрямками суспільного життя, які розглянуто в дисертації. Як показують проведені дослідження, динаміка індикаторів інноваційного потенціалу України за 2014–2018 роки досить повільна. Це підтверджує

необхідність додаткового стимулювання та підтримки організацій, що займаються новими розробками, науковими та прикладними дослідженнями.

Визначено, що на підвищення ефективності бізнесу помітно впливає розвиток інституційно-організаційного середовища. У рамках розроблення концептуальної парадигми дослідження розвитку бізнесу проведено послідовний розгляд оцінки його стану в Україні.

Однією з найбільш значущих трансформацій, яку зараз переживає світ бізнесу у сфері інноваційного розвитку організацій торгівлі, є прогресивний розвиток та впровадження Інтернет-торгівлі. Тому, проаналізовано яким чином розвивається саме цей аспект трансформації бізнес-моделей торговельних організацій в умовах цифрової економіки та встановлено її досить повільний розвиток, що також підтверджує недосконалість в Україні нормативної бази щодо проведення цифровізації, ослабленість економіки в цілому, пасивність керівництва організацій впроваджувати інноваційні технології (рис. 2).

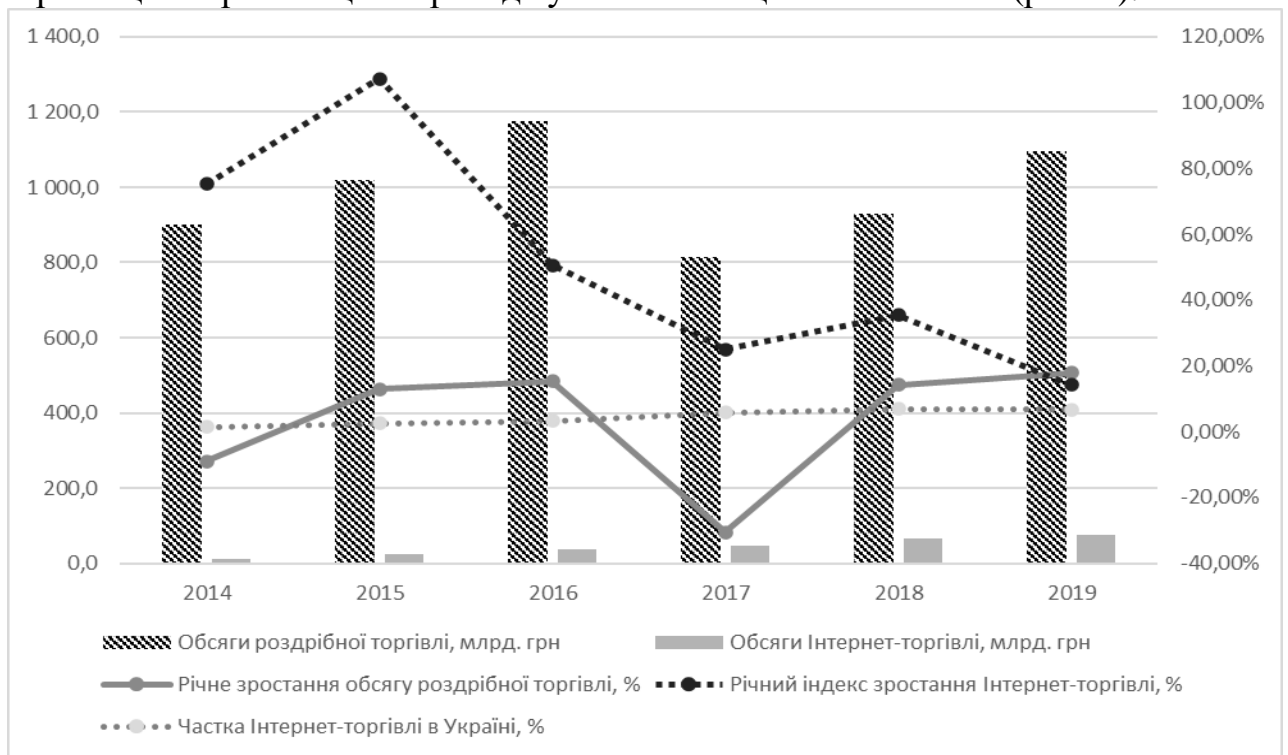


Рис. 2. Динаміка показників розвитку Інтернет-торгівлі в Україні

Проведене дослідження сприяло визначенню напрямів, за якими держава могла б надати підтримку українським підприємствам в освоєнні сучасних цифрових технологій.

У другому розділі «**Цифровий вимір інноваційного розвитку бізнесу в Україні в умовах глобальних змін**» визначено сучасну парадигму цифрової економіки та її методологію через обґрунтування її принципів та механізмів функціонування, розкрито теоретико-методологічні аспекти цифрової концепції розвитку бізнесу, доведено вплив змін цифрових технологій бізнесу на роботу управлінського персоналу організацій.

Поява нових тенденцій у веденні бізнесу, пов'язаних із широким поширенням Інтернету та використанням різних видів мобільних пристроїв, свідчать про перехід на новий рівень розвитку економіки, вектором якого є

цифрова економіка. Доведено, що у сучасних філософсько-методологічних дослідженнях, направлених на розкриття процесів і механізмів цифрової економіки, важливо сконцентрувати увагу на проблемах уточнення понятійного апарату – нової парадигми, інтегрованого впливу різних управлінських структур і сил на розвиток економічної системи, адекватності методичного інструментарію складності та масштабу вирішуваної проблеми. Тому розглянуто основні сентенції щодо методологічних підходів до визначення термінологічного апарату цифрової економіки (технологічний; заснований на видах діяльності; заснований на системі відносин; як новий вид економіки), розуміння її природи, позитивних і негативних наслідків у результаті переходу суспільства до цифрової економіки. Запропоновано визнати цифрову економіку як новий вид економіки, яка охоплює систему соціально-економічних відносин, заснованих на широкому впровадженні та застосуванні у всіх сферах господарської діяльності цифрових інформаційно-комунікаційних технологій, яка базується на концепціях інформатизації управління та інноватизації бізнесу, оптимізації виробництва, розподілу, обміну, споживання та підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації.

Успішність розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації вимагає чіткого розуміння основних принципів і механізмів, що притаманні цифровій економіці. Запропоновано до методологічних принципів цифрової економіки віднести принципи, що обумовлені системним підходом до визначених керівних ідей, а саме: просторовий, економічний, технологічний, інформаційний, інтелектуальний, соціальний, інновативний, віртуальний та довіри і безпеки. Системність рекомендованих принципів цифрової економіки має велике значення, оскільки впливає на розуміння її методології, сприяє вирішенню завдань, визначенню шляхів її побудови як на макро – так і на мікро – рівнях.

Обґрунтовано, що окрім принципів важливу частину методології цифрової економіки складають її механізми, до яких пропонується віднести наступні: хмарні обчислення, великі дані, штучний інтелект, інтернет речей, аутсорсинг, квантові технології, блокчейн-технології, кіберфізичні системи тощо. Такий підхід сприяє трансформації бізнес-пріоритетів, приводить до впровадження процесних і продуктивних інновацій, виникнення нових ринків, нових бізнес-моделей. На підставі розглянутих базових категорій і понять розроблено концепцію цифрової економіки (рис. 3).

Досліджуючи процес «цифровізації» (за англійською версією – digitization, а також іноді digitalization) економіки і суспільства необхідно також внести визначеність у термінологію. У найбільш широкому сенсі під процесом «цифровізації» розуміється соціально-економічна трансформація, ініційована масовим впровадженням і засвоєнням цифрових технологій. Запропоновано «цифровізацію» віднести до основних методів цифрової економіки, з акцентом на тому, що саме цифровізація економіки і суспільства є одним із найважливіших викликів сучасності, що кардинально змінює сформовані бізнес-процеси і відкриває цілу палітру можливостей для трансформації бізнесу.

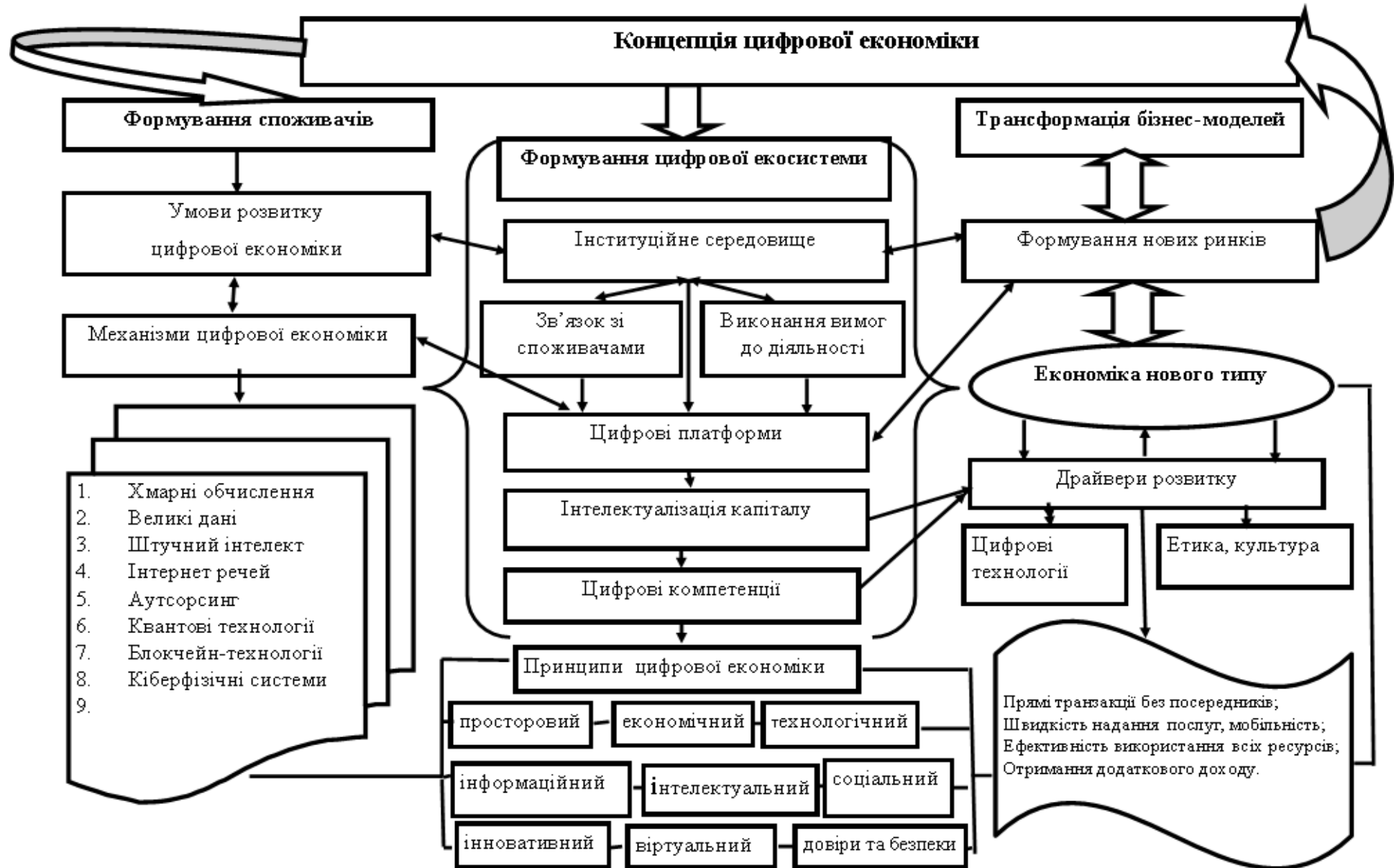


Рис. 3. Концепція цифрової економіки

Встановлено, що феномен цифровізації виявляється не лише в технічній або технологічній характеристиках, а і в поведінковому аспекті об'єкта та суб'єкта управління. Досягнення мети цифровізації бізнесу можливе за умови розробки «дорожньої карти» (рис. 4), в якій прописані основні завдання, потенціал, можливості, обмеження та переваги змін, що дозволить здійснити модернізацію у потрібному масштабі, темпах, з урахуванням доступних ресурсів.

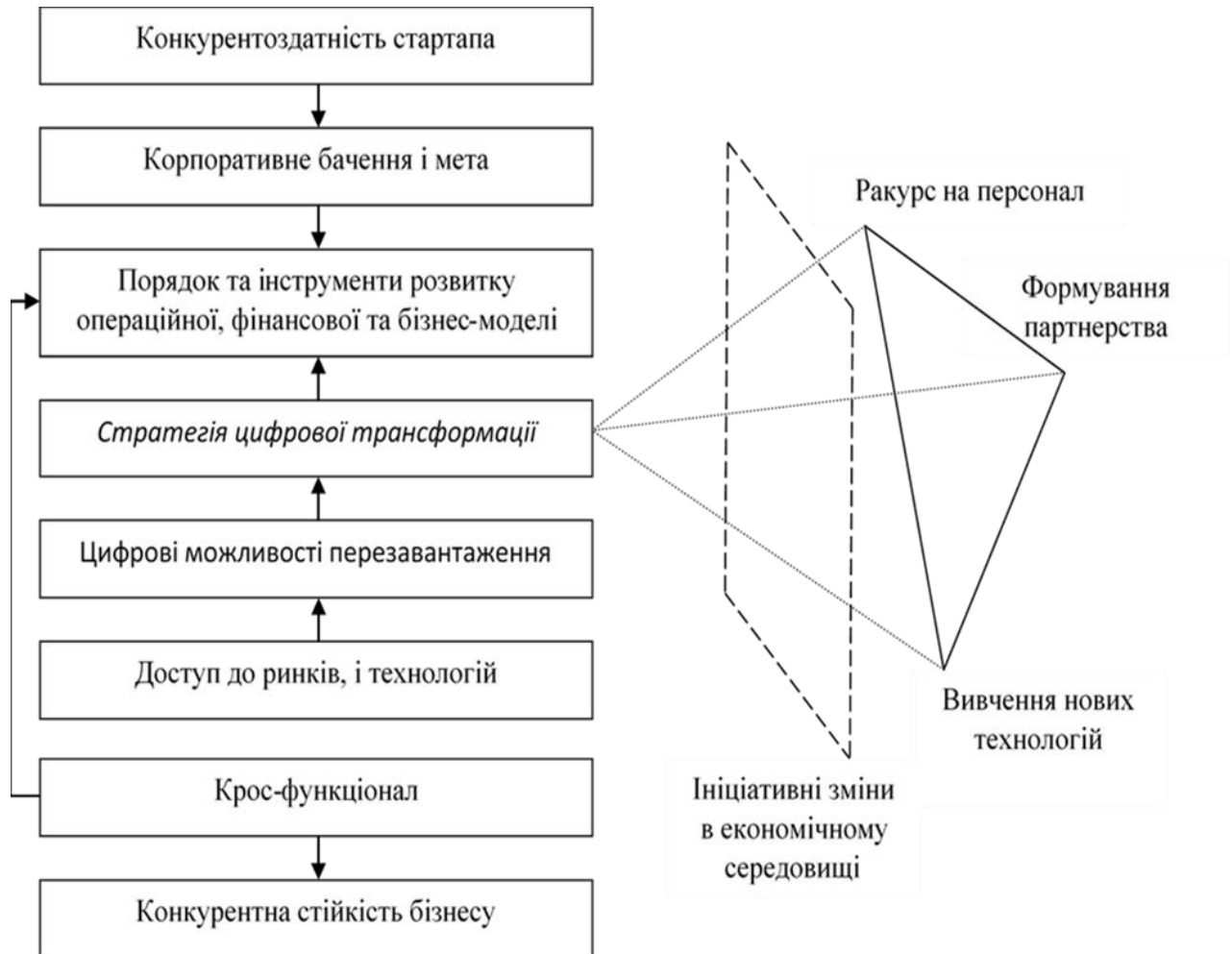


Рис. 4. Дорожня карта цифрової трансформації бізнесу

Отже, стратегія цифровізації базується на трьох базових параметрах: фокусуванні на персоналі; формуванні партнерства; вивченні нових технологій. Відмітною рисою дорожньої карти цифровізації є відмова від покрокової оцінки ділянок бізнесу на користь реальних змін без надмірного аналізу. Такий підхід є більш ефективним в умовах цифрової економіки, оскільки постійне вивчення аспектів бізнесу дозволяє отримати розгорнуту його картину, проте така інформація швидко втрачає актуальність, а отже, не має позитивного впливу на зміни.

Одним із основних факторів успіху розвитку організації у цифровій економіці є ефективне використання її інтелектуального потенціалу. На основі теоретичного обґрунтування існуючих методологічних підходів до визначення структури інтелектуального капіталу та, враховуючи особливості діяльності

організацій в умовах цифрової економіки, запропоновано його структуру та доведено, що взаємини персоналу організації з цифровими технологіями зміщуються з області саморозвитку технологій в область покращення бізнесу за рахунок його інтелектуалізації та нових можливостей, що надаються технологіями.

Обґрунтовано, що під час генерації та трансформації організацій вагому роль відіграють психологічні аспекти. При цьому дослідники констатують явні переваги нового поняття «дизайн-мислення», що є на думку автора, інструментарієм цифрової економіки та займає суттєве місце в роботі управлінського персоналу. Інструментарій дизайн-мислення пропонує досить просту і зрозумілу проектну модель трансформації роботи управлінського персоналу з використанням цифрових технологій бізнесу та диктує необхідність пошуку нових і адаптації наявних моделей управління, які є основою майбутньої конкурентоспроможності.

У третьому розділі **«Трансформація системи управління організаціями через призму інновативних перетворень в умовах цифрової економіки»** досліджено розвиток інформаційних систем та методологічних підходів до побудови інформаційної інфраструктури управління організаціями, теоретико-методологічну основу моделювання інформаційної архітектури та Digital-стратегії організації, запропоновано сучасні методологічні підходи до удосконалення системи управління інноваційним розвитком організації.

Доведено, що основними ознаками формування нової економіки стає швидке зростання цінності інформації, яка є нескінченним ресурсом. Тобто, в умовах цифрової економіки інформаційна сфера набуває системоутворюючого значення для життя суспільства, визначаючи його політичний, соціально-економічний і культурний розвиток. Інформаційні системи відіграють все більшу роль в досягненні стратегічних цілей організацій, оскільки вони не тільки забезпечують обробку інформації для відділів і кінцевих користувачів у внутрішньому середовищі, а й безпосередньо самі породжують вироби і послуги, засновані на інформації та забезпечують конкурентну перевагу на ринку. З огляду на значущість інформаційної інфраструктури в системі управління організацією для функціонування та розвитку запропоновано модель її побудови, що вимагає врахування властивостей і специфіки організації, обумовленої процесами цифрової модернізації економіки (рис. 5).

Результати дослідження уможливили узагальнення здобутків сучасних наукових сентенцій щодо побудови інформаційного менеджменту з урахуванням практичних рекомендацій до формалізованого опису інформаційно-технологічної (ІТ) архітектури організації, що слугує детальним керівництвом, визначає основні, стандартні або типові елементи ІТ-систем, їх взаємозв'язок, а також процеси управління ними в умовах цифрової економіки.

ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ОРГАНІЗАЦІЇ

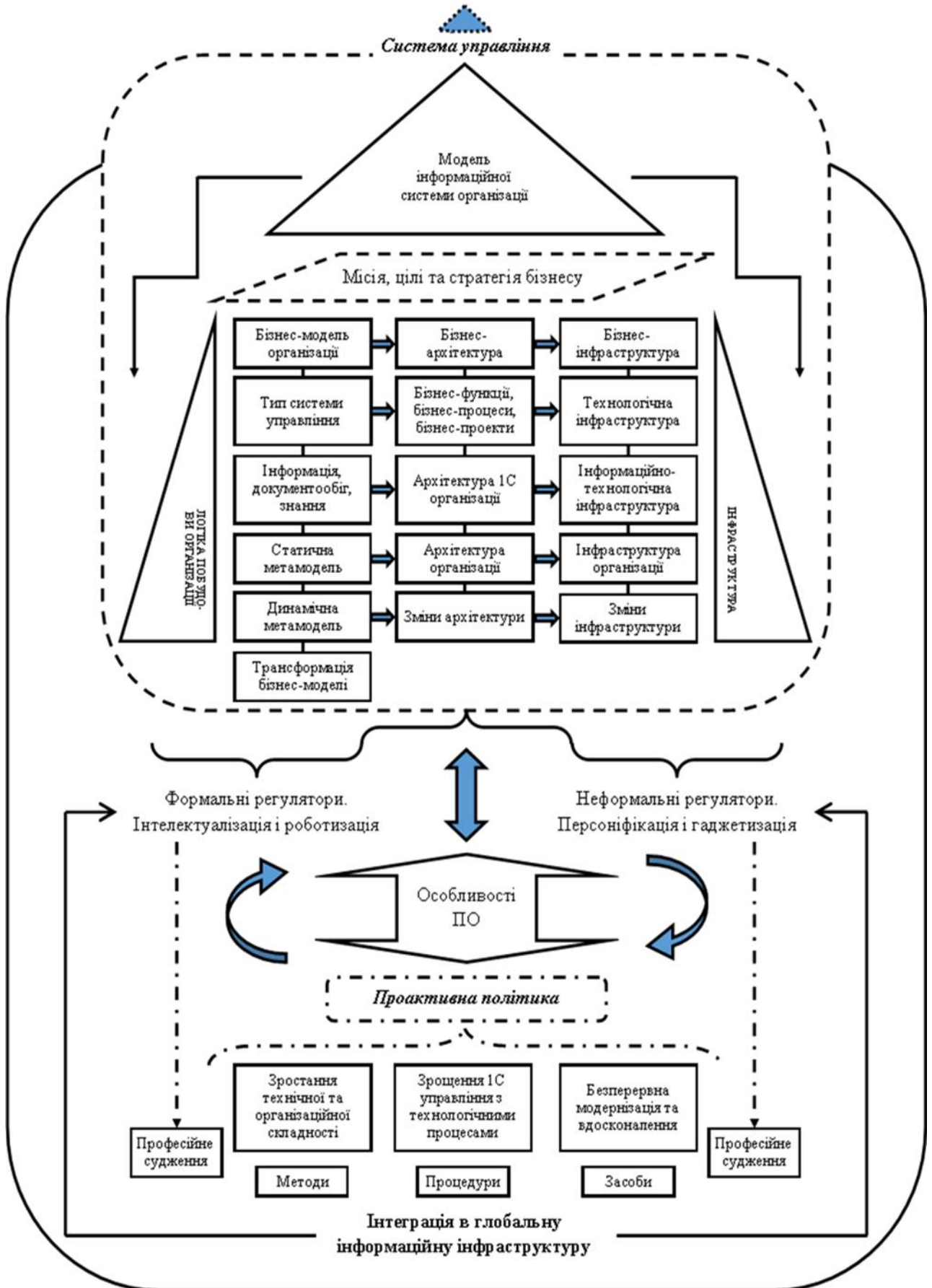


Рис. 5. Модель інформаційної інфраструктури організації в умовах цифрової економіки

При безумовній цінності наукових досліджень вітчизняного і зарубіжного співтовариства вчених, з'ясовано, що на сьогодні актуальною залишається потреба в розробці теоретико-методологічних рекомендацій та організаційних положень композиційного управління й створення принципово нової системи управління організацією, розвиненою за допомогою розроблення та реалізації Digital-стратегії. Проведені дослідження праць вчених, економістів, експертів різного рівня, уможливили узагальнення основних трендів у галузі управління людськими ресурсами, які необхідно враховувати при формуванні Digital-стратегії організації та запропонувати концепцію цифровізації бізнесу, яка складається з наступних основних етапів: моделювання архітектури організації, моделювання інформаційної інфраструктури та розроблення Digital-стратегії (рис. 6).

Доведено, що до базових управлінських технологій, на яких засновані сучасні методологічні підходи до формування системи управління організаціями є використання: збалансованої системи показників (ЗСП), бізнес-інжинірингових технологій (РБП) управління та системи менеджменту якості (СМЯ). Всі ці методологічні підходи до управління базуються на процесному методі, але мають суттєві відмінності. Використання та доповнення рисами цифровізації цих технологій уможлиблює вдосконалення системи управління організаціями в умовах цифрової економіки, що має суттєве значення, оскільки висока конкуренція, ускладнення культури споживання, а також присутність зовнішніх ризиків приводять до того, що збереження середньострокової ефективності буде підвладним мобільним, гнучким та інноваційно розвиненим організаціям.

Результати дослідження дозволили концептуально окреслити напрями трансформації складових системи управління організацією у цифровому бізнесі та запропонувати додавання до вищеперерахованих управлінських технологій, специфічний блок, який визначено як «інструментальна методологія цифрової економіки» (ІМЦЕ) між науковою базою теоретичних знань та практикою діяльності, який обумовлює узгодження наявних методів управління з проектно-інженерними технологіями і приводить до поєднання інноваційних ідей з реальними заходами їх практичної реалізації в умовах цифрової економіки. Визначено, що для цього доцільно враховувати наступні основні тенденції до методології управління інноваційним розвитком бізнесу: візуальну комерцію, персоналізацію, довіру та конфіденційність, дизайн, єдину комерцію, річ комерції, аналітику клієнтів, штучний інтелект тощо.

У четвертому розділі **«Теоретико-методологічні аспекти формування інноваційних організацій з використанням підходів творчого моделювання»** розроблено теоретико-методологічну основу до формування інноваційної моделі ефективного функціонування організацій, фундаментальну концепцію управління їх інноваційним розвитком через ракурс інноваційної культури, розглянуто генерування показників в інформаційній системі управління інноваційною активністю організацій.

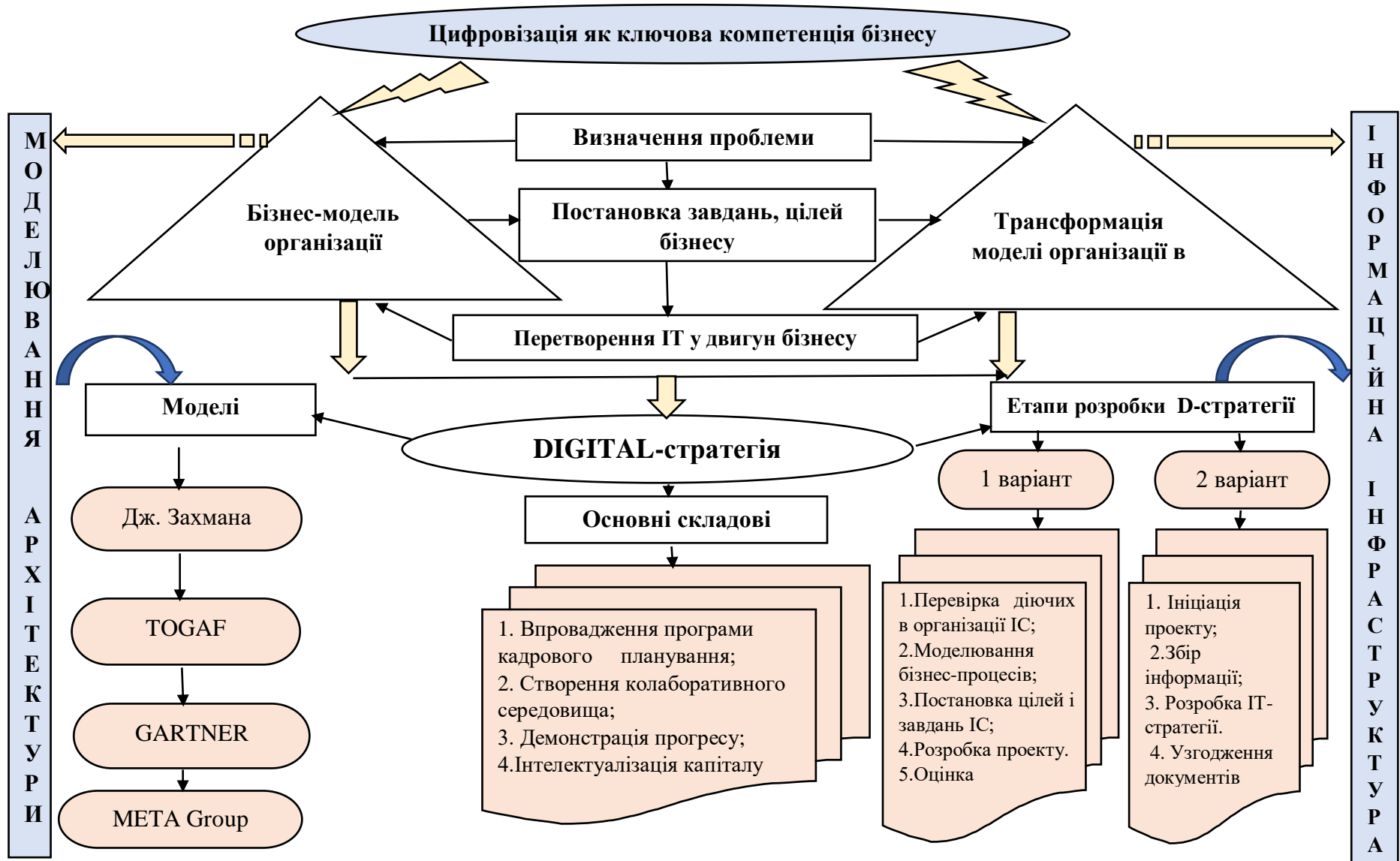


Рис. 6. Концепція цифровізації бізнесу

На сьогодні практично не існує однозначного віднесення організацій до групи інноваційних або не інноваційних. Тому запропоновано теоретико-методологічні підходи до визначення системи формальних ознак інноваційної організації за допомогою наступних механізмів: оціночно-результативних, що уможливають отримання оцінки організації за сукупністю фінансових і статистичних показників; організаційно-структурних, які характеризують основний організаційний контент організації; управлінських, що розкривають якість управлінських рішень та підготовленість до інновацій; інформаційно-технологічних, які визначають інформаційно-технологічну рамку організації (рис. 7). Інноваційна модель організації надає можливість виявити ключові елементи її управління, визначити взаємозв'язок між ними і вибудувати ефективну концепцію управління.

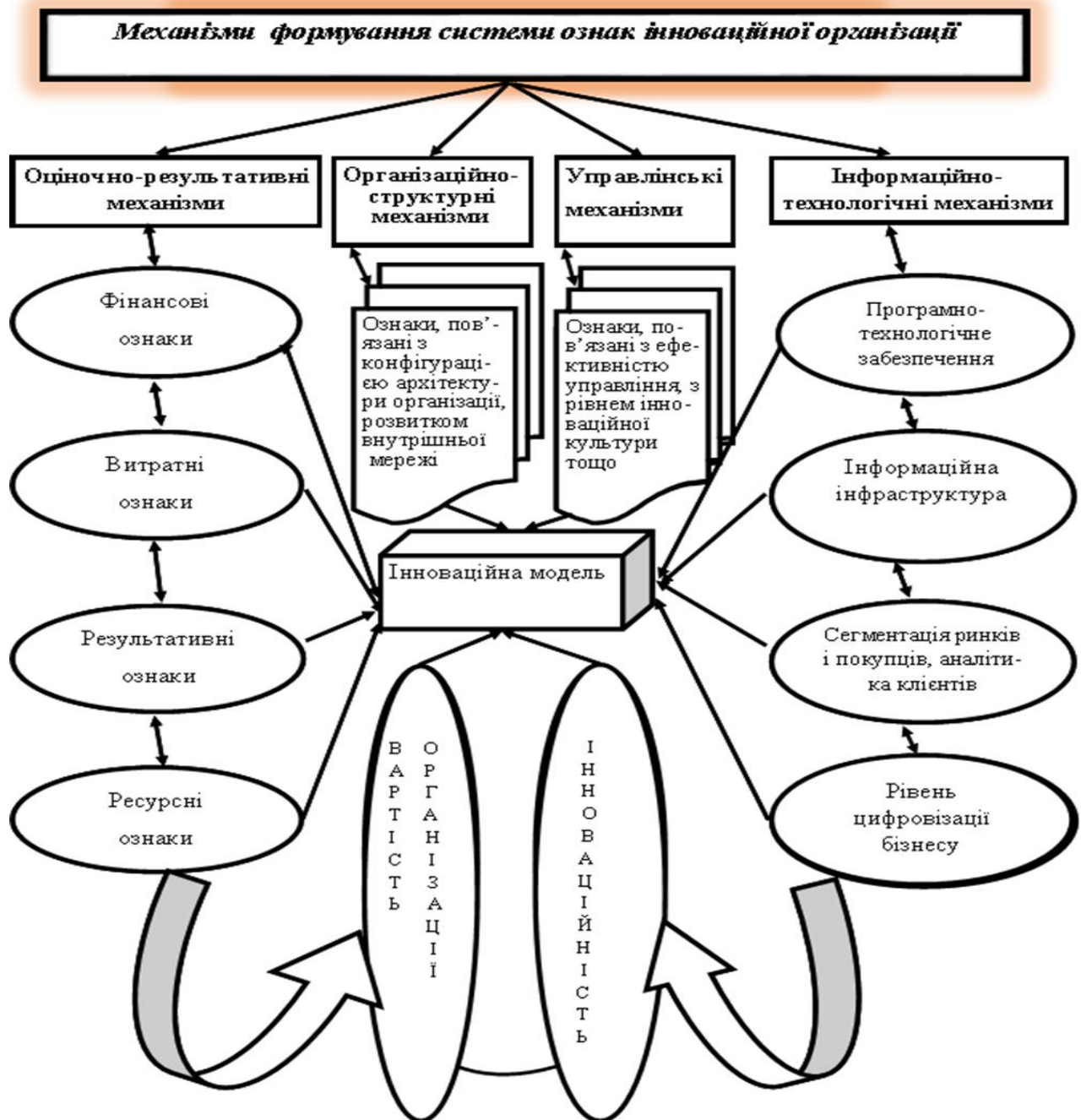


Рис. 7. Модель формування системи формальних ознак інноваційної організації

Доведено, що на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства економічні результати визначаються ірраціональним початком, який важко піддається моделюванню. Таке положення ще більше посилюється неможливістю передбачити поведінку людей, які є «сполучною тканиною» у всіх раптових внутрішніх і зовнішніх змінах, що стосуються організацій. Обґрунтовано, що успішність впровадження інновацій, перш за все, забезпечується сформованою ефективною інноваційною культурою в організації, яка передбачає інноваційне і творче мислення серед співробітників і топ-менеджменту. Виявлено особливості успішного формування інноваційної культури, що дозволило об'єднати їх за трьома основними напрямками: «Ефективність комунікацій», «Комфортність умов праці» та «Система мотивації». Такий підхід є базисом для пошуку інсайтів за кожним із напрямів та своєрідним діагностичним апаратом, який уможливорює розуміння, в якому випадку необхідно впроваджувати інноваційну культуру, а також сприяє виявленню дієвих способів оцінки рівня інноваційної розвиненості – показника, який демонструє, наскільки організація відкрита до впровадження і розвитку інновацій і, відповідно, заохочення процесів творчого процвітання.

Встановлено, що стратегія інноваційного розвитку має бути сформованою на підставі оцінки і аналізу реальної та потенційної інноваційної активності організацій. Тому запропоновано систему показників, які генерують в управлінській інформації та ідентифікують умови, що сприяють або, навпаки, перешкоджають реалізації інновацій за виділеними теоретико-методологічними підходами класифікації формальних ознак інноваційної організації та стратегічними цілями ЗСП. Групування показників відповідно до запропонованих ознак дозволяє враховувати і оцінювати вплив таких чинників: здатність організацій утримувати і привертати клієнтів; лояльність клієнтів; розподіл географічних сегментів реалізації і поставок, здібність до інновацій тощо.

Запропоновано методологічний підхід до оцінювання рівня інноваційної активності організацій, суть якого полягає в системно-інтегрованому напрямі, а також визначенні впливовості виокремлених багатофакторних показників, що відображають зв'язок між ЗСП та її складовими, які підпорядковані стратегічним цілям інноваційного розвитку організацій в умовах цифрової економіки. Такий підхід дозволяє більш цілеспрямовано здійснювати управління інноваційним розвитком організацій та забезпечує формування інформаційного інструментарію, а наведені рекомендації щодо оцінки рівня інноваційної активності спрямовані на підвищення якості управління організаціями.

У п'ятому розділі **«Практична реалізація основних концепцій цифрових технологій в діяльності торговельних організацій»** рекомендовано науково-практичний підхід до імплементації механізмів аутсорсингу та інтернет-торгівлі під час трансформації бізнес-моделей організацій в умовах цифрової економіки, апробовано розроблену методіку оцінки інноваційної активності організацій на матеріалах діяльності організацій роздрібною торгівлі.

Стратегічне управління являє собою процес розробки, прийняття та реалізації рішень, що забезпечуються стратегічним управлінським вибором, який, в свою чергу, ґрунтується на пошуку балансу між ресурсним потенціалом організацій та можливостями/ погрозами зовнішнього середовища. Підтримці даного балансу і підвищенню конкурентоспроможності організацій сприяє аутсорсинг. Доведено, що внутрішня служба організацій не конкурує між собою, тому, як правило, їх підрозділи стають дещо інертними. За таких умов ІТ-аутсорсинг стає противагою внутрішньому середовищу організацій, постійно проводить експертизу, пропонує нові ідеї та пропозиції, показує реальну ефективність і результат. Використовуючи рекомендовані методологічні підходи до моделювання ІТ-інфраструктури, розроблення ІС організації та міжнародні стандарти з цього питання, запропоновано модель їх практичного впровадження на прикладі, коли організацією прийнято рішення передати частину функцій на аутсорсинг. Рекомендований підхід дозволяє концентруватися на окремих аспектах діяльності організації або її конкретній системі та, в той же час, не втрачати погляду на неї як на єдине ціле, використовувати одну зрозумілу і бізнес-керівникам, і комп'ютерним фахівцям концептуальну основу для спільних обговорень та планування.

Розроблення організаційно-економічного механізму забезпечення інноваційного розвитку роздрібною торгівлі, вимагає комплексного урахування чинників внутрішнього і зовнішнього середовища досліджуваної системи, формування стратегій і програм її інноваційного розвитку, генерування ідей і перетворень. Запропоновано організаціям роздрібною торгівлі адаптуватися до змін макро- і мікро- середовища, використовуючи в господарсько-фінансовій діяльності інноваційні складові, що дозволить забезпечити конкурентоспроможність і упередити кризові явища.

Інноваційний шлях розвитку організацій роздрібною торгівлі передбачає побудову їх інноваційної моделі, що поєднує стратегічні орієнтири державного регулювання та сприяє покращенню їх економічного стану. Досліджено існуючі теорії розвитку торговельних організацій за трьома групами: циклічні, інвайронментальні або екологічні та теорії конфліктів, що, в більшій мірі стосується тих організацій, які здійснюють багатоканальну торгівлю, серед якої певне місце займає Інтернет-торгівля. Запропонована модель роботи інтернет-магазину відображає всі особливості впровадження інтернет-торгівлі, починаючи від бізнес-процесів, особливостей функціонування та факторів успішності.

Продемонстровано імплементацію запропонованого методологічного підходу до оцінки рівня інноваційної активності в практичну діяльність торговельних організацій в умовах цифрової економіки, що сприяє не тільки підвищенню ефективності їх системи управління інноваційним розвитком, але й здійснює вплив на рішення інвесторів щодо інвестування організацій (рис. 8). Для цього обрано організації роздрібною торгівлі, які входять до найбільш популярних серед споживачів м. Харкова регіональних торговельних мереж, які на сьогодні здійснюють багатоканальну торгівлю: ТОВ «Восторг», СУАП «Європоль» (супермаркет «Рост»), ТОВ «Укр-Трейд» (супермаркет «Класс»).

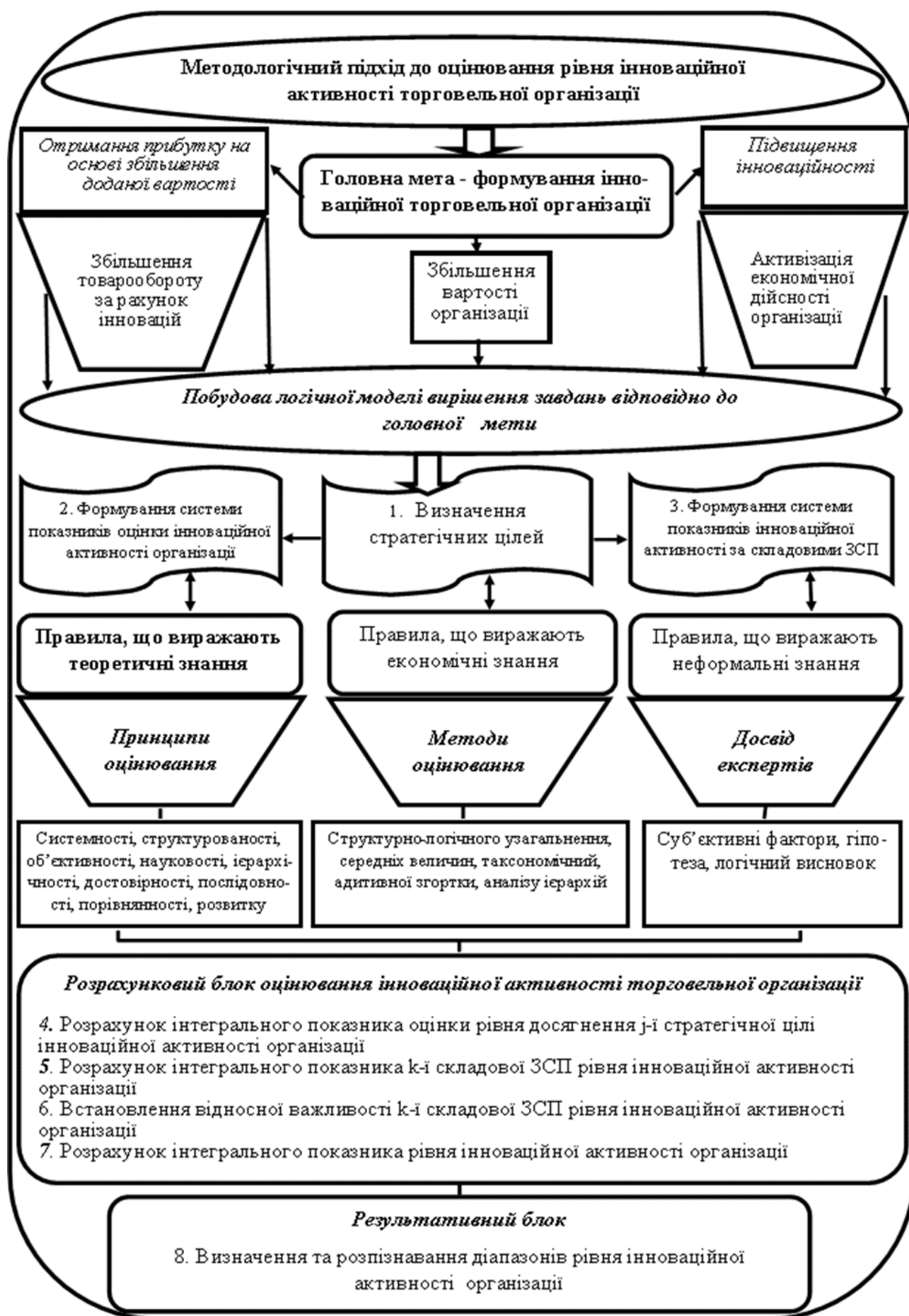


Рис. 8. Методологічний підхід до оцінювання рівня інноваційної активності торговельних організацій

Відібрані торговельні організації функціонують в одному сегменті споживчого ринку з ідентичними стратегічними цілями, мають однаковий формат, близький асортимент реалізованих товарів, застосовують ідентичні технології обслуговування клієнтів, подібні засоби реклами, мають канали інтернет-торгівлі.

Для вирішення питання оцінки рівня досягнення стратегічних цілей організацій за допомогою таксономічного методу здійснено розподіл показників оцінки рівня інноваційної активності на стимулятори та дестимулятори, що дозволило за даними стандартизованої матриці спостережень, визначити координати вектору-еталону для кожної із досліджуваних організацій роздрібної торгівлі та інтегральні показники рівня досягнення стратегічних цілей їх інноваційної активності.

Ураховуючи результати оцінки рівня досягнення стратегічних цілей та розроблену модель послідовності оцінювання рівня інноваційної активності організацій, визначено групові інтегральні показники за складовими ЗСП за 2016-2018 рр. (табл. 1), які дозволяють проаналізувати вплив об'єднаних у блоки чинників на рівень інноваційної активності досліджуваних організацій роздрібної торгівлі.

Таблиця 1

Групові інтегральні показники рівня інноваційної активності організацій роздрібної торгівлі за складовими ЗСП за 2016-2018 рр.

Організації	Роки	Складова ЗСП			
		Фінансова діяльність (ІФ)	Контрагенти (ІК)	Внутрішні бізнес-процеси (ІВП)	Персонал (ІП)
ТОВ «Восторг»	2016	0,365	0,278	0,300	0,335
	2017	0,658	0,480	0,221	0,453
	2018	0,359	0,696	0,476	0,310
СУАП «Європоль»	2016	0,301	0,366	0,378	0,334
	2017	0,562	0,379	0,512	0,223
	2018	0,726	0,530	0,473	0,328
ТОВ «Укр-Трейд»	2016	0,352	0,211	0,368	0,267
	2017	0,634	0,512	0,441	0,464
	2018	0,308	0,512	0,439	0,148

Отримані у процесі аналізу дані, свідчать про те, що жодна із досліджуваних організацій не характеризується стійким складом позитивно діючих чинників на формування рівня їх інноваційної активності, особливо це стосується блоку «Персонал», який відображає цілісну орієнтацію персоналу організації, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях і навичках, в образах і нормах поведінки, що є одним із найбільш вагомих факторів впливу на інноваційну активність.

Для визначення відносної важливості кожної складової інтегрального показника рівня інноваційної активності досліджуваних торговельних організацій використано метод аналізу ієрархій. До складу групи експертів

увійшли керівники структурних підрозділів та найбільш компетентні фахівці з питань інноваційної діяльності. Встановлено, що для оцінки рівня інноваційної активності організацій роздрібної торгівлі найбільш пріоритетними є показники блоку «Внутрішні бізнес-процеси» (вага 0,398), а найменш пріоритетними – показники блоку «Фінансова діяльність» (вага 0,072). Узгодженість думок експертів щодо важливості складових інтегрального показника рівня інноваційної активності торговельних організацій перевірена за показниками індексу узгодженості ($IU = 0,021$) та відношення узгодженості ($VU = 0,025$). Значення показника VU не перевищує 10%, що свідчить про прийнятний ступінь узгодженості думок експертів.

Ураховуючи результати розрахунків групових інтегральних показників рівня інноваційної активності торговельних організацій за складовими ЗСП та їх вагу, визначено значення загального інтегрального показника рівня інноваційної активності досліджуваних організацій за 2016-2018 рр. Для якісної оцінки отриманого інтегрального показника використано вербально-числову шкалу Харрінгтона, яка дозволяє визначити організації з дуже високим, високим, середнім, низьким та дуже низьким рівнем інноваційної активності. Результати ідентифікації свідчать про те, що досліджувані організації роздрібної торгівлі мають середній рівень інноваційної активності.

Таким чином, інтегральний показник оцінки рівня інноваційної активності організацій у своїй основі враховує різнобічні напрями інноваційної діяльності та надає можливість виділити найбільш пріоритетні завдання в контексті стратегії інноваційного розвитку організацій в умовах цифрової економіки. Імплементация запропонованих методологічних підходів до оцінки рівня інноваційної активності організацій сприятиме не тільки підвищенню ефективності системи управління інноваційним розвитком, але й впливатиме на рішення інвесторів щодо їх інвестування.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та нове вирішення важливої наукової проблеми, що полягає в теоретико-методологічному забезпеченні управління інноваційним розвитком бізнесу в Україні в умовах цифрової економіки. Проведене дослідження уможливило отримання низки взаємопов'язаних наукових і практичних результатів методологічного, теоретичного та емпіричного рівнів, що відображають вирішення завдань дисертаційної роботи відповідно до поставленої мети.

1. Доведено, що на сьогодні трансформація сучасних світових соціально-економічних процесів приводить до глобалізації економіки знань, яка стає наскрізним імперативом, правлячою системою та починає проявляти себе не тільки як засіб господарювання, а й як політика, і навіть як ідеологія нової епохи. Тому економіка, заснована на знаннях, під впливом процесів глобалізації та нових комп'ютерних технологій, до яких відноситься Інтернет перетворилася в нову економіку – цифрову і являє собою симбіоз трьох економік: фінансової, глобальної, інформаційної та впливає на методологію

управління інноваційним розвитком бізнесу. Встановлено, що відповідно до методології, як інструменту проникнення в глибину знань, сучасні науковці мають різні погляди, але визнають її надзвичайно важливу роль. Автором до методології інноваційного розвитку включено – специфіку об'єкту, установки, цілі розвитку, інструментарій інжинірингу, механізми і технологію організації змін, а до методології цифрової економіки – визначення методологічних принципів, механізмів, методів та інструментарію з урахуванням особливостей інноватизації та інформатизації системи управління організаціями.

2. Дослідження наукових сентенцій щодо інновацій уможливило виявити їх рушійну природу та взаємозв'язок із промисловими революціями. Доведено, що значущість інновацій на підвищення ефективності бізнесу в умовах цифровізації сучасної економіки в Україні, поширюється на новий продукт чи послугу, спосіб їх виробництва, нововведення – організаційні, фінансові, науково-дослідні і будь-які удосконалення, що забезпечує економію витрат або створює умови для такої економії. Проведений аналіз інноваційної діяльності в Україні свідчить про її досить низьку результативність, що разом із політичною нестабільністю призводить до зниження інвестиційної привабливості. З огляду на вищевикладене, розроблено загальну концепцію «інноватизації» в умовах цифрової економіки, яка заснована на розвитку знаннєвого суспільства з урахуванням закономірностей, цінностей, процесів трансформації та інтеграції в умовах глобалізації інформаційно-технологічного простору та цифровізації для цілей прискореного розвитку бізнесу.

3. У понятійному апараті досліджуваної проблематики уточнено змістовне наповнення основних термінологічних визначень у вигляді термінологічного тезаурусу, серед яких: «управління», «інноватизація», «інноваційний розвиток», «підприємництво», «бізнес», «організація», «цифрова економіка», «цифровізація», «інтелектуальний капітал», «стратегія», «ризик інноваційної організації», «інноваційна культура», «інноваційна активність»; «аутсорсинг», «інновації торговельних організацій» тощо. За основу авторського підходу прийнято пріоритетність інноваційного розвитку в умовах цифрової економіки, оскільки послідовний розгляд методологічних питань оцінки стану вітчизняного бізнесу, параметрів структури і особливостей інституційної організації бізнесу, його цифровізації, трансформації бізнес-моделей, удосконалення системи управління, оцінки інноваційної активності організацій, дозволяє вийти на обґрунтування моделі ефективно організації бізнесу методами і механізмами інституційного проектування та цифрової економіки.

4. На підвищення ефективності бізнесу суттєво впливає розвиток інституційно-організаційного середовища. Отже, обраний інституційний підхід до дослідження розвитку бізнесу є найважливішим підґрунтям, який уможливорює вирішення багатьох проблем як в економічній науці, так і на державному й міжнародному рівнях. Дослідження впливу інституційно-організаційного середовища на підвищення ефективності бізнесу в умовах цифровізації сучасної економіки свідчить, що розвиток бізнесу в Україні не може повноцінно здійснюватися в сучасних умовах, що пояснюється, в

більшості випадків, недостатністю коштів, відсутністю інвестицій, жорсткими умовами кредитування. Таким чином, сучасні реалії українського суспільного життя яскраво демонструють високу залежність бізнесу в Україні від зовнішніх умов, а показник економічної свободи України перебуває в зоні «невільні». Крім того, не дивлячись на зменшення загальної кількості суб'єктів господарювання в Україні, кількість організацій, що мають пряме відношення до процесу цифровізації, наприклад, з комп'ютерного програмування, консультування та пов'язаної з ними діяльності, зростає, але досить повільно – приблизно до 2% зростання на рік. Досить повільно розвивається й Інтернет-торгівля, тому запропоновано напрями, за якими держава могла б надати підтримку українському підприємницькому середовищу в освоєнні сучасних цифрових технологій.

5. Цифрова економіка, перш за все, здійснює революційну трансформацію бізнесу, що приводить до швидкої модифікації використовуваних знань та поновлює низку невизначеності фактів, які ще не мають наукового пояснення. Тому в роботі обґрунтовано авторський методологічний підхід щодо дослідження та формування її концептуальних основ на підставі визначення парадигми цифрової економіки, її характерних рис, базових категорій (принципів, механізмів, методів, інструментарію), позитивних і негативних наслідків та розроблено концепцію цифрової економіки з метою виявлення синергетичних взаємозв'язків між інституційним середовищем, умовами розвитку цифрової економіки, трансформацією бізнес-моделей та формуванням нових ринків.

6. Обґрунтовано, що цифровізація бізнесу є поштовхом для створення нових продуктів, послуг, ціннісних пропозицій, нових відносин з цільовою аудиторією, її розширення та може і має бути ключовою компетенцією для організацій, які обирають для себе стратегію інноваційного розвитку та переходу на новий рівень бізнесу. У роботі сформульовано принципи реалізації цифрової трансформації бізнесу, які дозволяють налагодити ефективні інформаційні відносини у системі управління організацією відповідно до нових умов діяльності, на підставі чого розроблено дорожню карту цифрової трансформації бізнесу, в якій продемонстровано її три базових параметри: фокусування на персоналі; формування партнерства; вивчення нових технологій. Дорожня карта дозволяє опрацювати реальні механізми та інструменти змін із пропозицією ефективної моделі, що відрізняється інноваційним характером та ґрунтується на ключових ресурсах організації – персоналі, активах та технологіях.

7. На основі теоретичного обґрунтування існуючих методологічних підходів до визначення структури інтелектуального капіталу та, враховуючи особливості діяльності організацій в умовах цифрової економіки, запропоновано його структуру, яка доводить, що в організації відбувається круговий рух складових елементів інтелектуального капіталу, тому для його успішного формування організаціям доцільно здійснювати ефективну взаємодію через переплетіння різних його видів та створення при цьому синергетичного ефекту.

8. Інформаційні системи відіграють все більшу роль в досягненні стратегічних цілей організацій, оскільки вони не тільки забезпечують обробку інформації для відділів і кінцевих користувачів у внутрішньому середовищі, а й безпосередньо самі породжують вироби і послуги, засновані на інформації та забезпечують конкурентну перевагу на ринку. З огляду на значущість інформаційної інфраструктури управління організацією для її функціонування та розвитку запропоновано модель її побудови. Обґрунтовано теоретико-методологічні підходи до моделювання інформатизації управління, які охоплюють проблеми до послідовного опису кожного окремого аспекту системи управління організацією в координації з усіма іншими на основі реалізації інформаційного менеджменту та запропоновано концепцію цифровізації бізнесу, яка складається з наступних основних етапів: моделювання архітектури організації, моделювання інформаційної інфраструктури та формування Digital-стратегії.

9. Розроблено концепцію вдосконалення системи управління в умовах цифрової економіки через впровадження специфічного блоку, який визначено як «інструментальна методологія цифрової економіки» (ІМЦЕ), що сприяє трансформації системи управління в організації, приводить до нового вищого рівня її розвитку в інформаційному середовищі, пов'язаного із задоволенням потреб споживачів, з якими організація комунікує на Інтернет-платформах. Це має суттєве значення, оскільки висока конкуренція, ускладнення культури споживання, а також присутність зовнішніх ризиків приводять до того, що збереження середньострокової ефективності стає підвладним мобільним, гнучким та інноваційно розвиненим організаціям, що заохочують процеси творчого руйнування.

10. Запропоновано теоретико-методологічні підходи до формування системи формальних ознак інноваційної організації за допомогою наступних механізмів: оціночно-результативні, що уможливають отримання оцінки організації за сукупністю фінансових і статистичних показників; організаційно-структурні, які характеризують основний організаційний контент організації; управлінські, що розкривають якість управлінських рішень та підготовленість до інновацій; інформаційно-технологічні, які визначають інформаційно-технологічну рамку організації. На підставі інноваційної моделі організації є можливість виявлення ключових елементів її управління, взаємозв'язку між ними, що дозволяє вибудувати ефективну концепцію управління.

11. Доведено, що інноваційний розвиток організації залежить від творчої складової процесу генерації інновацій, інтелектуального потенціалу та інноваційної культури. При цьому питання дизайну та візуальної комунікації розглядаються як базові засоби трансформації роботи менеджерів в умовах цифрової економіки. Запропонована модель впливу цифрової економіки на роботу управлінського персоналу організації дозволяє продемонструвати процес зміщення цифрових технологій з області саморозвитку технологій в область покращення бізнесу за рахунок його інтелектуалізації та нових можливостей, що надаються технологіями. Принципи побудови інноваційної культури об'єднані за трьома основними напрямками: «Ефективність

комунікацій», «Комфортність умов праці» та «Система мотивації», що є міцним фундаментом, який дозволяє організації ефективно впроваджувати інновації та уникнути копіювання конкурентів, плинності кадрів, втрати прибутковості. Запропоновано методологічні підходи для проведення діагностики інноваційної розвиненості організацій за моделями SWOT-аналізу, експертних оцінок, збалансованої системи показників, візуального цифрового формату на підставі фреймворка дизайн-мислення – емпатії, глибинного інтерв'ю, спостереження.

12. Доведено, що на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства економічні результати визначаються ірраціональним початком, який складно моделюється, оскільки неможливо передбачити поведінку людей, які є «сполучною тканиною» у всіх раптових внутрішніх і зовнішніх змінах, що стосуються організації. Обґрунтовано, що особливості ризику інноваційної організації полягають саме у площині розуміння внутрішньо-організаційної взаємодії працівників під впливом культурних цінностей, тобто інноваційної культури. Використання запропонованих автором методологічних підходів до управління ризиками в інноваційній організації в залежності від його ступеню сприятимуть мінімізації ризику.

13. Систематизовано чинники, які генерують в управлінській інформації та ідентифікують умови, що сприяють або, навпаки, перешкоджають реалізації інновацій за виділеними теоретико-методологічними підходами розробленої класифікації формальних ознак інноваційної організації. Запропоновані класифікаційні ознаки показників інноваційної активності організацій можуть стати базисом формування ЗСП, яка є одним із основних технологій удосконалення системи управління інноваційною організацією в умовах цифрової економіки. Перевага такої деталізації показників за даними ознаками полягає в здатності урівноважити існуючі класифікації, орієнтовані, в першу чергу, на оцінку фінансової діяльності, в цілях стратегічного управління.

14. Ґрунтуючись на рекомендованих теоретико-методологічних підходах до моделювання ІТ-інфраструктури, розроблення ІС організації та міжнародних стандартів з цього питання, запропоновано модель їх імплементації до практичного впровадження на прикладі, коли організація вирішила передати частину функцій на аутсорсинг, що сприяє створенню відповідного віртуального бізнес-процесу, який забезпечується загальною системою управління організацією та спрямований на придбання нею нових конкурентних переваг, створення умов безперервності бізнесу, а також розвиток внутрішньої команди і ресурсів.

15. Розроблено бізнес-модель торговельної організації з використанням механізму Інтернет-торгівлі, що уможливорює ведення торговельного бізнесу, як торговельним організаціям, так і фізичним особам у глобальному просторі, що значно розширює межі доступу до товарів і послуг, сприяє інтеграції з міжнародним ринком та своєчасній перебудові й диверсифікації своєї діяльності зі змінами в кон'юктурі споживчого ринку в умовах цифрової економіки.

16. Запропоновано методологічний підхід до оцінки рівня інноваційної активності торговельних організацій в умовах цифрової економіки, що сприятиме не тільки підвищенню ефективності системи управління інноваційним розвитком, але й здійснюватиме вплив на рішення інвесторів щодо інвестування організацій. Методологічний підхід апробовано на матеріалах практичної діяльності торговельних організацій роздрібної торгівлі, які входять до найбільш популярних серед споживачів м. Харкова регіональних торговельних мереж та які на сьогодні здійснюють багатоканальну торгівлю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Гринько А. П., Андросова Т. В., Гринько П. Л., Козуб В. О., Носач Л. Л. Управління грошовими потоками торговельних підприємств з використанням збалансованої системи показників: монографія. Харків: ХДУХТ, 2015. 338 с. (заг. обсяг 21,2 друк. арк., особисто автора 7,26 друк. арк.: розроблено методологічний інструментарій для оцінки інвестиційної привабливості підприємств, збалансовану систему показників для торговельних підприємств).

2. Гринько П. Л. Реалізація системного підходу до аналізу в управлінні грошовими потоками торговельних підприємств. *Economic activiti management: problems and prospects*: Kollektive Monographie. Aspekt Publishing, Taunton, MA, United States of America, 2016. С. 47–63. (заг. обсяг 6,4 друк. арк., особисто автора 1,0 друк. арк.: розроблено основні механізми, завдання та етапи проведення системного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств).

3. Гринько П. Л. Економічне управління стратегічним розвитком підприємств ресторанного бізнесу. *Modern Tendencies in Business and Public Sector*: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2016. С. 223–232. (заг. обсяг 14,6 друк. арк., особисто автора 0,62 друк. арк.: розроблено основні складові економічної стратегії підприємства, орієнтовані на зовнішню та внутрішню сфери діяльності).

4. Гринько П. Л. Діагностика перспектив розвитку торговельних підприємств з використанням методики таксономічного аналізу. *Szioökonomische und rechtliche Faktoren der sozialen Entwicklung unter den Bedingungen der Globalisierung*: Kollektive Monographie. Shioda GmbH, Steyr, Austria, 2018. С.117–127. (заг. обсяг 23, 65 друк. арк., особисто автора 0,62 друк. арк.: розроблено алгоритм проведення таксономічного аналізу діагностики розвитку підприємств).

5. Bochulia T., Grinko A., Hrynko P. Digital-strategy of the development in accordance with the concept of corporate social responsibility. *Innovation and Information Technologies in the Social and Economic Development of Society*: Kollektive Monographie. Katowice School of Technology, 2018. P. 20 – 31. (заг. обсяг 12, 95 друк. арк., особисто автора 0, 27 друк. арк.: розроблено

методологічний інструментарій для формування Digital-стратегії на підприємстві).

6. Бочуля Т. В., Гринько П. Л. Інноваційні напрями модернізації інформаційного забезпечення управління сталим розвитком торговельних підприємств: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2018. 374 с. (заг. обсяг 21, 8 друк. арк., особисто автора 10, 2 друк. арк.: розроблено методологічний інструментарій для моделювання інформаційного забезпечення управління торговельними підприємствами, удосконалення методики аналізу ефективності роботи торговельних підприємств на підставі використання збалансованої системи показників).

7. Гринько П. Л. Управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки: теорія, методологія, практика: монографія. Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2020. 342 с. (заг. обсяг 19, 9 друк. арк.)

8. Гринько П. Л. Трансформація бізнес-моделі торговельної організації в умовах цифрової економіки з впровадженням Інтернет-торгівлі. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. 715 p. С. 569 – 577. (заг. обсяг 26, 4 друк. арк., особисто автора 0,63 друк. арк.: розроблено бізнес-модель торговельної організації з використанням механізму Інтернет-торгівлі).

Статті у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз:

9. Гринько П. Л. Дослідження формування інвестиційної політики підприємств як важливого фактору їх стратегічного розвитку. *Technology audit and production reserves*, 2016. № 1/3(27). С. 63–68. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 5 друк. арк.).

10. Grinko A., Hrynko P. Researches of modern development of business environment in Ukraine. *Technology audit and production reserves*, 2017. № 3/4 (32). С. 29–34. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 5 друк. арк., особисто автора 0, 4 друк. арк.: досліджено поняття «підприємницьке середовище» та проведено комплексну оцінку його сучасного стану).

11. Grinko A., Bochulia T., Hrynko P., Yasinetska I., Levchenko I. Forming concept of intellectualization information provision of managing an enterprise. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 2017. No 5/3 (89). P. 4–13. (включено до Scopus). (заг. обсяг 0, 8 друк. арк., особисто автора 0, 4 друк. арк.: здійснено аналіз та оцінку інноваційного рейтингу України в світі).

12. Hrynko P., Hamza Faridi Mohamed. Organization of export-import operations in enterprises and ways of its improvement. *Інноваційний розвиток харчових виробництв, ресторанно-готельного бізнесу та торгівлі*: зб. наук. пр. Харків: ХДУХТ, 2017. С. 161–167. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0, 3 друк. арк.: визначено проблеми експортно-імпортних операцій підприємств та шляхи їх вирішення).

13. Hrynko P., Beliavceva V. Innovative character of modernization of managerial information system of the enterprise. *Економіка розвитку*. Міжнародний науковий журнал, 2018. Т. 17. № 3. С. 42–49 (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 6 друк. арк., особисто автора 0, 4 друк. арк.: розроблено контент інформаційної політики на підприємстві в умовах цифровізації бізнесу).

14. Гринько А. П., Гринько П. Л. Вплив розвитку інституційно-організаційного середовища на підвищення ефективності бізнесу в умовах цифровізації сучасної економіки. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*: зб. наук. праць. Харків: ХДУХТ, 2019. Вип. 1 (9). С. 146–159. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 5 друк. арк., особисто автора 0, 3 друк. арк.: розкрито вплив інституційно-організаційного середовища на підвищення ефективності бізнесу та досліджено чинники активізації його ділової активності).

15. Гринько П. Л. Парадигма цифрової економіки в умовах глобальних змін. *Інтернаука*, 2019. Серія: «Економічні науки». № 11 (31). С. 95–104. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 7 друк. арк.).

16. Гринько П. Л. Інноватизація як прогностична ідея розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*, 2019. № 10. С. 57–63. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 5 друк. арк.).

17. Гринько А. П., Гринько П. Л. Інноваційний розвиток бізнесу як основа цифрової економіки. *Modern Economics*, 2019. № 17. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (Електронне наукове фахове видання з економічних наук). (заг. обсяг 0, 6 друк. арк., особисто автора 0, 5 друк. арк.: досліджено інноваційну теорію підприємництва та фактори, що впливають на розвиток інноваційного процесу в умовах цифрової економіки).

18. Гринько П. Л. Формування інноваційної моделі ефективного функціонування організації в умовах цифрової економіки. *Інтернаука*, 2020. Серія: «Економічні науки». № 2 (34). С. 57–63. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 5 друк. арк.).

19. Гринько П. Л. Концепція управління інноваційним розвитком організації в умовах цифрової економіки в ракурсі інноваційної культури. *Бізнес Інформ*, 2020. № 2. С. 73–80. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 6 друк. арк.).

20. Гринько П. Л. Цифрова трансформація бізнесу в умовах розвитку інноваційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*, 2020. № 3. С. 53–58. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0, 6 друк. арк.).

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

21. Bochulia T., Hrynko P., Mukhina M. Innovative trends of business development as an incentive to achieve progressive competitive advantages. *European Cooperation. Scientific Approaches and Applied Technologies*. Warszawa, 2018. Vol. № 3(34). P. 42–51. (включено до Index Copernicus). (заг. обсяг 0,8 друк. арк., особисто автора 0, 4 друк. арк.: розроблено стратегію інноваційного

розвитку підприємства та визначено синергетичний ефект використання компетенцій персоналу).

22. Гринько П. Л. Фактори, що впливають на розвиток інноваційної діяльності. *Science and innovation: Collection of scientific articles*. Publishing house «BREEZE», 2018. Montreal, Canada. P. 49–51. (включено до Science Index, Thomson Reuters). (заг. обсяг 0,5 друк. арк.).

23. Hrynko P., Kharlamova O., Zavorotnij S. Strategic Management of Innovation Implementation in the Company. *Academy of Strategic Management Journal*, Volume 18, Special Issue Strategic Research Directions 1, 2019. URL: <https://www.abacademies.org/abstract/strategic-management-of-innovation-implementation-in-the-company-8913.html> (включено до Scopus). (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,2 друк. арк.: рекомендовано структуру інноваційної стратегії підприємства).

24. Гринько П. Л. Вплив революційних змін цифрових технологій бізнесу на роботу менеджерів організації. *Education and Global Studies: Collection of scientific articles*, 2019. Editoria di Modena, Rome, Italy. P. 39–42. (заг. обсяг 0, 5 друк. арк.).

25. Hrynko P. Improvement of the digital transformation strategy of business on the basis of digital technologies. *EUREKA: Social and Humanities*, 2019. № 6. P. 10–18. (заг. обсяг 0, 7 друк. арк.).

26. Andrushchenko H., Alkema V., Hrynko P. Transnational corporations as entities of international entrepreneurship. *Journal of Entrepreneurship Education*, 2020. Volume. 23, Issue 1. URL: <https://www.abacademies.org/articles/transnational-corporations-as-entities-of-international-entrepreneurship-8966.html> (включено до Scopus). (заг. обсяг 0, 6 друк. арк., особисто автора 0, 2 друк. арк.: визначено стратегію розвитку міжнародних корпорацій).

27. Grinko A., Hrynko P. Methodological approaches to modeling information architecture of the organization in the conditions of digital economy. *EUREKA: Social and Humanities*, 2020. № 1. P. 27–34. (заг. обсяг 0, 7 друк. арк., особисто автора 0, 5 друк. арк.: рекомендовано методологічні підходи до моделювання інфраструктури організацій в умовах цифрової економіки).

28. Гринько А. П., Гринько П. Л. Методологічні підходи до діагностичного аналізу інвестиційної привабливості підприємств. *Web of Scholar International academy journal*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O. 2020. №1(43). P. 13–18. (заг. обсяг 0, 6 друк. арк., особисто автора 0, 5 друк. арк.: обґрунтування та розроблення методологічних підходів до діагностичного апарату інвестиційної привабливості підприємств).

29. Гринько П. Л. Формування інформаційної системи організації в умовах цифрової економіки. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O. P. 2020. №1(28). 29–35. (заг. обсяг 0, 6 друк. арк.).

30. Hrynko P. Using an outsourcing mechanism to improve organizations' business models in the digital economy. *International Journal of Recent Academic Research*. 2020. Vol. 02, Issue 04. Pp. 614–617. (заг. обсяг 0, 6 друк. арк.).

Праці апробаційного характеру:

31. Гринько П. Л. Таксономічний аналіз під час визначення ефективності діяльності підприємства. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 14 травня 2015 р. : у 2-х ч. Харків: ХДУХТ. Ч. 2. 2015. С. 129–130 (0, 2 друк. арк.).

32. Гринько П. Л., Козуб В. О., Носач Л. Л. Особливості формування інноваційної системи європейського союзу. *Vědecký průmysl evropského kontinentu – 2015: materialy XII mezinárodní vědecko-praktická konference*. Praha, 27 listopadu - 05 prosince 2015 roku. Díl 1. Ekonomické vědy.: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – 88 stran. S. 27–29 (заг. обсяг 0, 3 друк. арк., особисто автора 0, 1 друк. арк.: визначено основні елементи інноваційної системи Європейського Союзу).

33. Гринько П. Л., Гринько А. П. Роль антикризового управління підприємством в умовах нестабільного економічного бізнес-середовища. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 19 травня 2016 р. : у 2-х ч. Харків: ХДУХТ. 2016. Ч. 2. С. 107–108. (заг. обсяг 0, 2 друк. арк., особисто автора 0, 1 друк. арк.: визначено шляхи антикризового управління підприємством).

34. Гринько П. Л., Гринько А. П., Кваша О. О. Визначення економічної стратегії підприємств ресторанного господарства як запорука їх ефективної діяльності. *Science without borders: materials of the XII International scientific and practical conference*. Science and Education Ltd, Англія, 30.03 – 07.04. 2016 р. С. 3–5 (заг. обсяг 0, 3 друк. арк., особисто автора 0, 1 друк. арк.: розроблено структуру економічної стратегії).

35. Гринько П. Л. Дослідження теоретичної сутності економічної категорії «підприємництво». *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18 травня 2017 р. : у 2-х ч. Харків: ХДУХТ, 2017. Ч. 2. С. 117–118. (0, 1 друк. арк.).

36. Гринько П. Л. Визначення та використання бізнес-моделей підприємства для ефективності системи управління. *Проблеми сталого розвитку економіки в умовах посилення глобалізаційних процесів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 14 квітня 2017 р. П. : ЦФЕНД, 2017. С. 14–17 (0, 3 друк. арк.).

37. Hryunko P. International economics as a modeling object of economic relations. *Building Bridges between Business Research and Industry Needs: 1st International Scientific Conference*, Tetovo, 17–18 February 2017. Tetovo: South East European University, Republik of Makedonia, 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/235276366_Building_bridges_between_university_and_industry_Theory_and_practice (0, 1 друк. арк.).

38. Гринько П. Л., Мухіна М. В. Модель побудови організацій як складних відкритих систем. *Problems and Prospects of Territories Socio-Economic*

Development: Conferens Proceedings of the 7 International Scientific Conference, Opole, 4-7 April, 2018. Opole : Publishing House WSZiA, 2018. Pp.105–106. (заг. обсяг 0, 2 друк. арк., особисто автора 0, 1 друк. арк.: розроблено графічну модель організації як складної відкритої системи).

39. Гринько П. Л., Масаду П. Основні різновиди бізнес-моделей підприємства. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 19 листопада 2018 р. : у 2-х ч. Х.: ХДУХТ, 2018. Ч. 2. С. 83–84. (заг. обсяг 0, 2 друк. арк., особисто автора 0, 1 друк. арк.: розглянуто моделі підприємства).

40. Гринько П. Л. Проблеми та перспективи розвитку цифрової економіки в Україні та світі. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 15 травня 2019 р. : у 2-х ч. Х.: ХДУХТ, 2019. Ч. 2. С. 73–74. (0, 2 друк. арк.).

41. Гринько П. Л. Методологические проблемы управления инновационным развитием бизнеса в институциональной среде. *Тенденции экономического развития в XXI веке*: материалы междунар. науч. конф., посвященная 20-летию образования экономического факультета Белорусского государственного университета, г. Минск, 28 февраля 2019 г. Минск, 2019. С. 50–53. (0, 3 друк. арк.).

42. Гринько П. Л. Концептуалізація поняття «інноватизація» в розвитку економічних систем. *Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права*: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 26 січня 2019 р. П. : ЦФЕНД, 2019. С. 9–11 (0, 3 друк. арк.).

43. Гринько П. Л. Сучасні методологічні підходи до формування системи управління організаціями в умовах цифрової трансформації бізнесу. *Priority directions of science Development: IV International Scientific and Practical Conference, Lviv, 3-4 February, 2020. L: SPC «Sci-conf.com.ua», 2020. С. 597–601. (0, 3 друк. арк.).*

44. Гринько П. Л. Вплив революційних змін цифрових технологій бізнесу на роботу управлінського персоналу організації. *Інноваційні технології розвитку у сфері харчових виробництв, готельно-ресторанного бізнесу, економіки та підприємництва: наукові пошуки молоді*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Харків, 8 квітня 2020 р. : у 2-х ч. Х. : ХДУХТ, 2020. Ч. 1. С. 9–12. (0, 3 друк. арк.).

45. Гринько П. Л. Аутсорсинг як дієвий механізм підвищення стратегічного управління в умовах цифрової економіки. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 23 квітня 2020 р. Х.: ХДУХТ, 2020. С. 20–23. (0, 3 друк. арк.).

46. Гринько П. Л. Вплив трансформації сучасних світових соціально-економічних процесів на формування цифрової економіки. Україні та світі. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність*: матеріали Міжнар. наук.-

практ. конф. у двох частинах, м. Харків, 14 травня 2020 р. : у 2-х ч. Х.: ХДУХТ, 2020. Ч. 2. С. 81–82. (0, 2 друк. арк.).

47. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 97511, Україна, Департамент інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Парадигма цифрової економіки в умовах глобальних змін / П. Л. Гринько (Україна); заявка № 98811 від 06. 05. 2020 р., дата реєстрації від 12. 05. 2020 р. 10 с.

Підручники та навчальні посібники:

48. Носач Л. Л., Козуб В. О., Гринько П. Л. Світовий ринок товарів та послуг: навч.- метод. посіб. Харків: Видавництво: «Форт», 2014. 295 с. (заг. обсяг 14, 7 друк. арк., особисто автора 4 друк. арк.: Теми 1, 2, 3).

49. Андросова Т. В., Носач Л. Л., Чернишова Л. О., Козуб В. О., Гринько П. Л. Международная экономика: учеб.-метод. пособ. Харків: Видавництво: «Форт», 2014. 184 с. (заг. обсяг 9, 3 друк. арк., особисто автора 2 друк. арк.: Теми 13, 14).

50. Носач Л. Л., Козуб В. О., Гринько П. Л., Дядін А. С. Зовнішньо-економічна діяльність підприємства: навч. посіб. Харків: Видавництво «Монограф», 2015. 320 с. (заг. обсяг 16 друк. арк., особисто автора 4 друк. арк.: Теми 1, 10).

АНОТАЦІЯ

Гринько П. Л. Методологія управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08. 00. 04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський державний університет харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України, Харків, 2020.

Дисертацію присвячено вирішенню актуальної наукової проблеми теоретико-методологічного і практичного забезпечення управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки, що значно розширює рамки відповідних інноваційних змін, обґрунтовує інструментарій трансформації бізнес-моделей та удосконалення системи управління торговельними організаціями України. У роботі визначено вплив трансформації сучасних світових соціально-економічних процесів на методологію управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки. Розкрито значущість інновацій на підвищення ефективності бізнесу та розроблено концепцію інноватизації. Уточнено змістовне наповнення основних термінологічних визначень у вигляді термінологічного тезаурусу, серед яких: «цифрова економіка», «управління», «інноватизація», «інноваційний розвиток», «інформатизація», «підприємництво», «бізнес», «організація», «цифровізація»,

«інтелектуальний капітал», «інноваційна культура», «ризик інноваційної організації», «аутсорсинг» тощо. Визначено вплив інституційно-організаційного середовища на інноваційний розвиток бізнесу в Україні. Обґрунтовано авторський методологічний підхід до формування концептуальних основ цифрової економіки. Розроблено принципи та дорожню карту цифрової трансформації бізнесу. Запропоновано теоретико-методологічні підходи до моделювання інформаційно-технологічної архітектури організації. Розроблено теоретико-методологічні підходи до визначення формальних ознак інноваційної організації в умовах становлення цифрової економіки. Визначено вплив інтелектуального потенціалу та інноваційної культури на інноваційний розвиток організації в умовах цифрової економіки. Розкрито особливості та методологічні підходи до управління ризиками в інноваційній організації. Систематизовано чинники, які генерують в управлінській інформації та ідентифікують умови, що сприяють (перешкоджають) реалізації інновацій. Рекомендовано моделі імплементації розроблених теоретико-методологічних концепцій в систему управління організацією на прикладі механізмів аутсорсингу та Інтернет-торгівлі та проведено аналіз інноваційної активності торговельних організацій в умовах цифрової економіки.

Ключові слова: інноваційний розвиток, управління, бізнес, цифрова економіка, трансформація бізнесу, цифровізація, моделювання, інноваційна культура, інноваційна організація.

SUMMARY

Hrynko P. Methodology of management of innovative business development in digital economy. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Economic Sciences in the specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by types of economic activity). – Kharkiv State University of Food Technology and Trade of the Ministry of Education and Science Ukraine, Kharkiv, 2020.

The dissertation is devoted to the solution of the actual scientific problem of theoretical-methodological and practical management of innovative business development in the digital economy, which significantly expands the scope of relevant innovative changes, substantiates the tools of transformation of business models and improving the management system of trade organizations in Ukraine.

The main modern economic problems of theory and practice that have left the most significant impact on the development of the world economy are revealed and it is determined that the knowledge-based economy under the influence of globalization and new computer technologies, including the Internet, has become a new economy - digital and is a symbiosis of three economies: financial, global and informational.

The general concept of «innovation» in the digital economy is developed, which is based on the development of knowledge society taking into account the laws, values, processes of transformation and integration in the globalization of information technology space and digitalization for accelerated business

development. A study of the impact of institutional and organizational environment on improving business efficiency in the digital economy of modern economy.

Theoretical analysis of the content of conceptual categories in the form of a terminological thesaurus, including: «digital economy», «innovation», «innovative development», «informatization», «strategy», «entrepreneurship», «business», «organization», «information infrastructure», «digitalization», «Digital-strategy», «intellectual capital», «innovation culture», «risk of innovation organization», «outsourcing», etc., which are based on the concept of priority of innovative development in digital economy, which allows to substantiate the model of effective organization business methods and mechanisms of institutional design and its digitization.

The author's methodological approach to research and formation of conceptual bases of digital economy is substantiated and recommended on the basis of definition of its paradigm, characteristic features, basic categories (principles, mechanisms, methods, tools), positive and negative consequences that promoted definition of digital economy as new economy.

The model of architecture of information infrastructure of the organization in the digital economy is offered, the theoretical and methodological approaches on modeling of informatization of management which cover problems of sequence of the description of each separate aspect of system of management of the organization in coordination with all others on the basis of realization of information management are considered from the following basic stages: modeling of architecture of the organization, modeling of information infrastructure and formation of Digital-strategy.

One of the main factors in the success of an organization in the digital economy is the effective use of its intellectual capital. The structure of the intellectual capital of the organization in the conditions of digital economy which is based on interaction of human, organizational-structural, client, innovative, resource, consumer and digital capitals of the organization is recommended.

The directions of transformation of the components of the organization's management system in digital business were conceptually outlined and it was proposed to add to management technologies a specific block «Instrumental Methodology of Digital Economy» (IMDE), which leads to combining innovative ideas with real measures of their practical implementation in digital economy.

The directions of introduction of innovative culture which is a basis of innovative development of the organization and depends on a creative component of process of generation of innovations and intellectual potential were established.

Theoretical and methodological approaches to the formation of a system of formal features of an innovative organization. A system of factors that generate management information and identify the conditions that promote or, conversely, hinder the implementation of innovations on the selected theoretical and methodological approaches to the system of formal features of the innovation organization has been developed. The algorithm of sequence of estimation of a level of innovative activity of the organization has been offered.

The model of implementation of outsourcing in the activities of organizations is recommended, which contributes to the internal transformation of services, which aims to stabilize operational activities, create conditions for business continuity, as well as the development of internal team and resources.

Methodological approaches to the organization of Internet commerce are proposed, the characteristic features of which are that its commercial functions are performed virtually through the Internet environment, which, in turn, allows trading activities for both trade organizations and individuals in the global space, which significantly expands the boundaries of access to goods and services, promotes integration with the international market and ensures the growth of competitive advantages.

A methodology for assessing the level of innovation activity of trade organizations in a digital economy has been developed, which not only improves the efficiency of the innovation development management system, but also influences investors' decisions on investing in organizations. This methodological approach has been tested on the materials of practical activities of trade organizations, which are one of the most popular among consumers of Kharkiv regional trade networks and which currently carry out multi-channel trade.

Key words: innovative development, management, digital economy, business, innovative organization, digitalization, innovative culture, innovative activity of the organization, investment attractiveness.